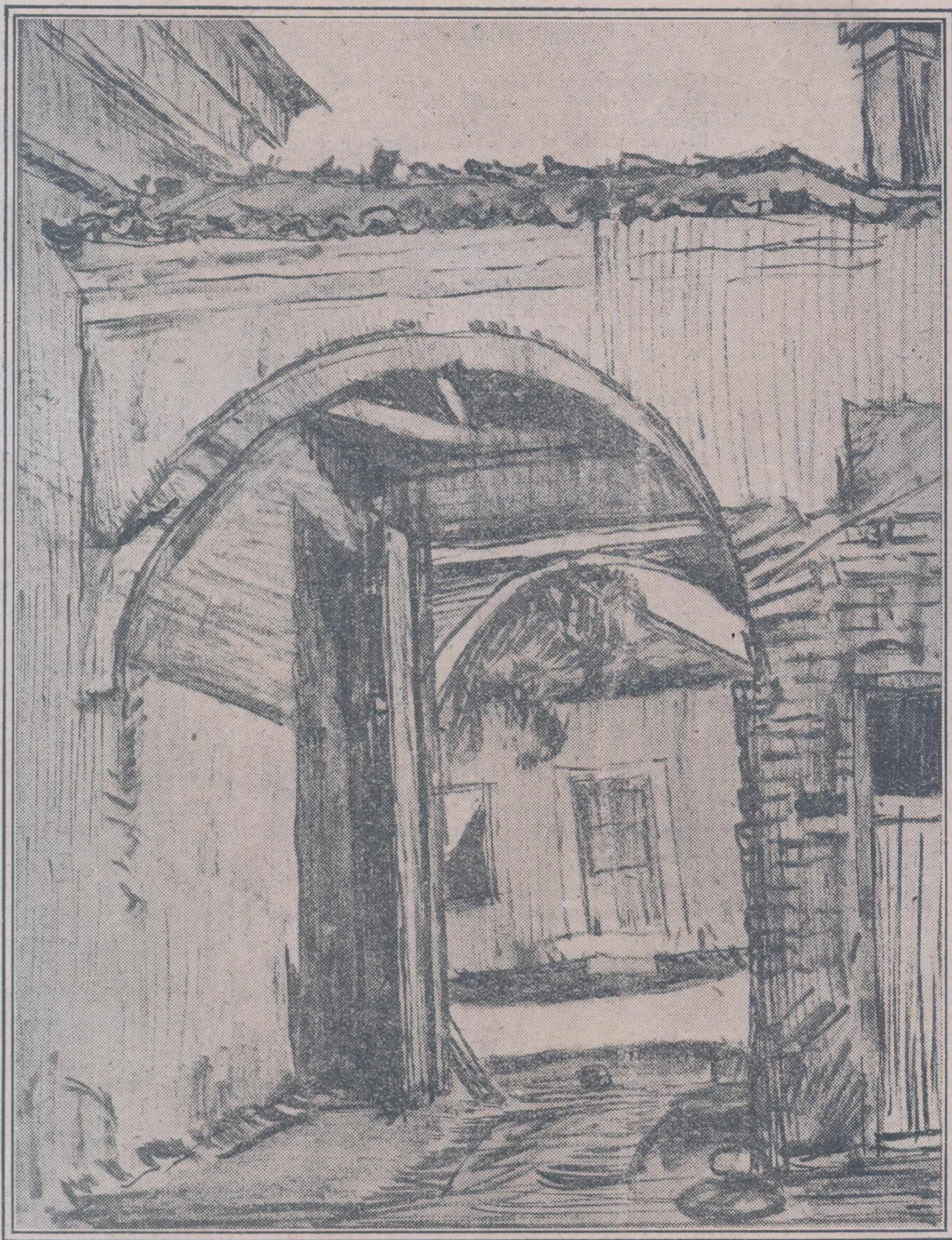


UNIVERSUL
LITERAR



VASILE POPESCU : STUDIU DIN MANGALIA.

An. XLII, Nr. 35.

29 August 1926.

Lei 5



Seara pe Bărăgan

Coviltir prăfuit, seara se lasă pe stepă,..
Apele morților tulburi, curg pe cărări,
Iarbă și spice și flori topite'n căldură
Picură moi, pe'n tînsul truditelor mări..

Greeri doar prind să zgărie sticla tăcerii,
Viori scărîind, ce'n fioară largul eterului.
Licuricii, lumini de rubine și de safire
Privesc vii în apele încă neclare-ale cerului.

Ziua își culeă oboșită capul pe zare,
Un fulger și-un tunet moenit, pe undeva plouă,
Flori oboșite și deschid însetate calicele
În așteptarea primilor picuri de rouă.

Vieața tânjește-ațipind acum prin celule,
Pe vastele 'ntinderi stăruie lătrat de câni,
Vino s'auzi cum moare încet, glasul zilei,
În clopote vagi, departe, departe, la stâni !..

Vino'n apusul acesta simplu, sălbatec,
Acum când s'a scurs prin frunzare de noapte, vântul,
S'auzi cum în răgetul vitelor, greu însetate,
Respiră profund oboșit, din adâncuri, pământul !

G. NICHITA

Grădina lui Teocrit

Invocație

Nu ești decât o lampă de argilă
pe roată șlefuită de olar ;
dar porți în nări, ce pâlpare sprintar,
antene lungi, lumina ta subtilă.

Și astfel, în făptura ta fragilă
ca Prometeu strângând un strop de jar,
arunci în neguri jocul tău solar
și suflet pui în fiecă pupilă.

Trudit de gând, măntore la tine iarăși
să-mi luminezi cărarea diafan :
la zâmbetul nocturn vom fi tovarăși;

și rătăcind ca hoții prin Atena
de s'o 'ntâmpla cumva să-ți rupi antena,
va rade'n pieptul tău Aristofan.

MARCEL ROMANESCU



Socoteli greșite

Oblonul repezit ușor, se mbucă fără mot Șerban Mironescu își strânge ie blana, se cumpănește pe ultima aptă îmbrăcată de-un lat de palmă cu iat afănat, și fără a întoarce capul, onează strada dintr-o singură aruncă-ă de ochi. Pustiu; doar din sus, dinre Bărăție, vine hălăbăindu-se pe igă ziduri, un cheferist, Lanterna spân-rată într'un nasture al dolmanului, pectează un rotogol de lumină albă, idă, care încruzește și mai tare albul enelor. Scrumul havanei, după cum gă de scamă Mironescu, stă șui; a fost tinat din loc când și-a ncheiat zori't na. Șerban Mironescu înalță degetul mic ca să-l scuture de tot, un gând maș, mișt din senin, îi aduce înceti-degetul la loc. „Dacă mă iubește Puia adevărat, ține-atunci până acasă“. O amă de zâmbet i se desghioacă sub reul musteșilor care 'n lumina ochilor. pă colț, în stație, trai sănii la rând; clipă stă nehotărât în drum, apoi o nește agale prin mijlocul străzii, deși ũă acasă, dacă îi seamă de distanță și omățul viscolit pe alocuri pânăla ge-icel, poate face și-un ceas în cap.

se 'mbulzesc atâtea gânduri, îl înceai-atătea și atâtea întrebări care ciocă-e un răspuns grabnic, încât a socotit și cu drept cuvânt — că pentru rân-ală e mai nimerit să facă drumul pe

ântul a ostenit, de peste tot se zo-e fulgi chiriciți; cernuți darnic din că-ala de sus, se miste numai decât în ăneala ce se 'ntinde dincolo de clipo-la becurilor. Strada pustie. Dintr'o te, de lângă poartă chiar, un căne agână singur: mârăe prin somn. Cea- dela școala primară de băieți „Tudor dimirescu“, bate unul și un sfert. Șer- Mironescu, e om în vârstă de 41, 42 ani, însurat de 3, iar de astă toamnă, i Octombrie, e procuror de secție la tea de Apel. Acum, după miez de nte, se 'ntoarce dela „un rendez- s“. Sunt aproape 7 luni decând tot țarcoală d-nei Puia Tomulescu, 7 luni înd asteaptă cu înfrigurare, săgetat îndofeli, seara asta. Atătarea din răs- pul lunilor de așteptare, de pildă, re- ența femeiei, ca și năzăreala că de dul acesta e vorba de dragoste fe- nică, — dragoste pe care o asteaptă mult, îl fac acum să-si depene pe din- te și s'analizeze moment cu moment, parând astfel întâlnirea avută, cu ce- He „prime întâlniri“ din trecut. Nu se te dumeri dacă e vorba de-o străful- ure nouă, izvorâtă din dragoste adevă- i, ori dacă totul se reduce la un ames- bizar, în care se poate deslusi și par- cuvenită orgoliului bărbătesc, satis- it, dar și curcelor de sauranie țare, gamei de îngemuoase mici nerversi- care i-au bicinit violent sângele și at nervii. Tot cercând să despică firul patru, ațunge pe nesimțite la o altă eceră: femeia asta e într'adevăr o ra rară, înțocmai florilor deschise țâr. în prag de toamnă, ori celor din țir- urile polare, unde lumina-i scurtă, și au o strălucire de culori năltoare, deoarte plămăda deosebită, pe de parte și mai cu seamă, influentele afară, încrustate rând pe rând acum, 18 de ani, au făcut pe 'ncețul din- isa un giuvaer rar, cizelat până 'n nunte, cu o artistică dibăcie. Ceiace

revarsă în sufletul lui Mironescu val după val de căldă mulțumire, e încre- dințarea — ferma încredințare, că fe- meia aceasta n'a avut amant; a fost e drept, cugtată, dorită făiș, asaltată în tote chipurile, dar n'a cedat.

A fleurtat, ca să se distreze, dar de lunecat n'a lunecat. S'a informat el, dis- creț și cu tact, — e drept, — dar s'a in- format suficient, apoi tot felul de încer- cări, ca să-și verifice presupunerile. Șer- ban Mironescu pufăe și mai înteiț din havană; în aceeaș măsură zorește pasul și fredonează în gând o arie franțuzească la modă: „Amoureuse“. În răsruce, unde se taie Grivița cu Sf. Spiridon, i s'adre- sează unul, om între două vârste, slab și tuciuiri (un fel de țigan muzicant):

— Imi dați voie s'apriind?

Mironescu dă să 'ntindă havana, dar se oprește numai decât; zâmbește adu- cându-și aminte de ceva, deschie blana, caută în buzunarele surtucului, apoi în ale vestei, în buzunarele blanei s'apoi iară în cele dela vestă; cu siguranță că și-a uitat bricheta la club, obiceiul lui! Oftează, înalță din umeri, scutură bine scrumul cu unghia dela degetul arătător, și 'ntinde străinului s'apriindă.

Intâlnirea aceasta i-a retezat de pels mijloc urzeala gândurilor, sleindu-i mul- țumirea care-i îmbăia, aromind ușor, toate încăperile sufletului. Aproape 10 mi- nute înmota suflând pârție, fără să i-se fixeze în minte; când gol și întumeric, când înbulzeli: sfielnic, — ce dau numai decât îndărăt — ori pripite, — care trec zorit, lăsând în urmă dăre slabe ca de licurici. Scotocind iară prin buzunare du- pă brichetă, îi vine în minte așa ca din senin, spovedania lui Dolinescu de-ascară la Club. Sta numai cu el la taifas în o-

dăița din fund, camera exagonală dela Jockey-Club, așteptând să se facă 9 fără 10, căci la 9 fix trebuia să fie la Puia. Dolinescu câștigase vre-o 30.000 și de- șertase câteva păhăruțe cu benedictină, așa că era bine dispus. Venise vorba — cum era și firesc — de scandalul prova- cat de avocatul Mirescu, care-și prin- sese nevasta cu maiorul Băcu.

„Prostii, Șerbane dragă... stângăcie și egoism bărbătesc, stupid și caraghios... îți faci singur venin, te dai în spectacol și-ți pregătești iadu 'n casă!... Eu parcă nu știu că Marietta are de amant pe Trușculescu? (Marietta e soția avocatului Dolinescu). Ce-mi faci mutra asta bre? Știu foarte bine, după cum o știu și tu, după cum o știe cei mulți!... Ei și ce-i la urma urmei... ca n'are dreptul să-și oprească ochii pe cine-i place? Mi-am făcut de cap pânăla 'nsurătoare, imi făc și acum, așa mai mult din deprindere, că de cat la urmă nu-s mulțumit... nu-s, și totuși nu m'astâmpăr, ci-mi 'nșel nevasta oridecâteori pot... Și dară e tânără, frumoașă, inteligentă, bogată... nu mă place, o știu, dar imi place să-mi decoreze interiorul... de aceia o și privesc ca pe-un obiect de artă, și așa numai ar trebui să ne socotim femeile — soții or amante — ca pe un adevărat obiect de artă adică, ca un obiect care desfață pe mulți, pe câți mai mulți, fără a fi în stăpânirea exclusivă a vreunuia“. Degartă la rând do-tă păhăruțe de benedictină, și încheie: „Nici în veacul al 20-lea, n'o să ne pu- nem în cui egoismul nostru stupid? Vor- besc bine înțeles de noi, cei subțiați de cultură și cu experiența lumii“.

Vorbele lui Dolinescu îi sună limpede 'n urechi; nu le prea poate însă prinde tălcul și temeul. Crede și el, că-i frumos și mai ales drept, ca atunci când unu' dintre soți calcă strâmb, celălalt, de simte nevoia, are tot dreptul, și ar trebui să aibă și voia să calce la fel, „Eu unul nu



D. GHIATĂ: DESEN

Din volumul cu acelaș titlu ce va ieia la toamnă (Editura „Scrisul Ro-esc“).

i-ași pune Didinei nicio piedică, dacă i-ar da inima ghes". La început îl cam derutează sentința rostită în gând, tare și răspicat, iar din vârful buzelor pe șoptite; pe urmă prinde a-l înveseli, a-l ațâta chiar, ca la urmă de tot, să se simtă înălțat în proprii săi ochi și pe drept, că doară s'a ridicat dintr'odată până la cerințele vremii, desferecându-se astfel de cătușele ruginite ale trecutului.

*

Ajuns acasă răsuțește cheia binisor, își potrivește părul și cravata în oglinda din vestibul, dă ceasul la 12 jumătate și se strecoară în dormitor pe vârfuri. Nevastă-sa doarme probabil; jumătate din pernă, îndoită cu brațul drept gol, strecurat pe dedesubt, îi acoperă fața. Mironescu răsuflă ușurat. Se trudește să se desbrace cât mai încet, ca să n'o deștepte cumva; lumina veiozei e destul de slabă. Cu toată încordarea, scapă de sus o gheată. Reprezentația începe numai-decât.

— Ai putea să te simți, dragul meu!
— Pardon... n'am vrut zău... crede-mă!
— Nici vorbă, pardon, și-mi sperii somnul când deabia ațipii... trebuie să fie spre ziuă cred!

— Ce ziuă te găsește draga mea?
— Ei te rog, te rog, nu mai mă drăgi acum!

— Ești supărată?
— Din potrivă, foarte bine dispusă!
— Nici unu fără un sfert nu cred să fie!

— După care meridian mă rog? Oriți-o fi stat ceasornicul? Unu fără un sfert acum? Se ridică într'un cot, bombănește ceva, răsuțește butonul și cercetează cu ochii feriji de bătaia luminii, deșteptătorul depe noptieră.

— Numai 2 și 35 scumpul meu... numai!
— Ei asta, nu se poate... imposibil!... Trebuie s'o fi luat înainte! La 12 și un sfert am plecat dela Club; cât naiba să fi făcut până-acasă?... 15, 20 de minute maximum... maximum!

— Bine, bine... s'o lăsăm încurcată.
După o scurtă pauză el:
— A propoz, știi că Mirescu și-a prins nevastă?

— Ce spui? Cu cine?
— Cu maioru Băcu.
— Eram sigură... mironosita!
— Și-a făcut un scandal!... Piii!..., ca la sătră!

— Avea și dreptul!..., El e un bărbat bine, cuminte ținca mult la dansa... ș'apoi a scos-o din mizerie, nu?

— Da, așa e... n'ar fi avut dreptul să-l înșele.

— Dacă și el ar fi întors capu într'altă parte, mda, mai zic...

— Sigur c'ar fi avut tot dreptu atunci!
— Găsești și tu?
— Nici vorbă!

Mironescu își reduce la minimum tabieturile lui de seară, ca să curme astfel mai repede conversația, de teamă să nu degenereze cumva, și ca să poată închide ochii cu un moment mai curând. Răsuțește becul, face de două ori semnul crucii, dă noapte bună, și se învește bine în plapumă.

Ca să aibă aerul că e gata s'adoarmă, răsuflă dela început rar și apăsător. Câtva timp și nicio mișcare. Într'un târziu simte c' mână care-l pipăie, un picior gol care-i înceștează piciorul, o respirație caldă și întepită împingându-i obrazul. Gândul c'ar putea înșela chiar acum pe Puia, i se pare o profanare a dragostei lui, pe care o vrea cât mai curată, cât mai adâncă.

— De ce nu ești tu cuminte... dece?
— Dece nu-ți iubești tu mai mult ne-

SONET

Deasupra, veșniciile stau mute;
Sus, pe nălțimea cerului divin,
Himeriei, aruncăm un baldachin,
De gânduri și visări neîntrerupte.

În setea noastră, pururi, de senin,
Ne facem lumi, din înșine născute;
Deasupra lor, șovăitoare plute,
Brăzdăm imensitățile de chin.

...O! adevărul sfânt, să ne pătrundă!
Vuește jalnic, tumultoasa undă,
Dar nici-un semn în zare nu s'arată,

Și glasuri nu-s, în preajmă să răspundă.

...Tălăzuind prin larg de epopei,
Noi singuri, lumi și singuri Dumnezei!

ARTUR ENAȘESCU



vestica, dece? (Și numai decât apoi, deși pe un ton de imputare, dar tot alintându-se):

— Cât te-am așteptat răutate... n'am închis ochii până acum!

— Parcă dormeai când am intrat.

— Ași, mă fi ceam!

— Daa?

— Ei, dar ce parfum e ăsta? Uite cum îți mai miroase părul!... Asta nu-i parfumul tău... nu, e Pompadour... n'ai fost la club Șerbane... n'ai fost... pot pune mâna'n foc!

— Ba da, la club dragă!

— Ai mirosi a tutun, nu a Pompadour!...

Ai fost la un „rendez-vous” ridicată'n genunchi și cu ochii aprinși, tremură toată și-l sgâlțâie și pe dansul, în neștire.

— Unde-ai fost Șerbane, unde?

— La club... da dă-mi drumul frate că mă dor umerii!

— Minți, minți... afemeiatule! Mă'nșeli iară necușinat ce ești!... Asta e a doua, ba a treia oară!... și-un plâns nervos o scutură toată.

— Nu meriți o femeie ca mine... nu, nu!

— Didino... Did... liniștește-te pentru Dumnezeu!

— Plânsul izvorăște și mai năvalnic.

— Nu... nu mă atinge ticălosule!

— Irumoasă vorbă n'am ce spune!

— Canalie atunci!

— Ei, te rog!...

— Aah! dă un țipăt prelung, ascuțit, se rostogolește pe dreapta, pe stânga, bate din picioare, sgâlțâie din cap, apoi i se mai potolește parcă plânsul. săgetând-o însă fiori fiori, ca peste câteva secunde numai, valuri noi, îmboldite de sughițuri, să se destrame într'un fel de tânguire tremurată. Lui Mironescu îi tare teamă de leșin; știe el cât de greu poate fi trezită.

— Didino... puia... puicuțo... liniștește-te bre... ce vrei tu?... Cere-mi orice vrei, numai liniștește-te!

— ?

— Spune tu o vorbă, spune!

— ?

Plânsul s'a mai domolit; dansul întinde mâna cu fereală, îi mângăie ușor bucelele, ia batista de sub perină și-i șterge binisor lacrimile ochii, nasul Un val de plâns mai târziu-l face loș cu greu.

— Liniștește-te suflete... liniștește-te! plânsul se întetește iarăși.

— Uite cum îți faci singură rău... uite! Ce vrei fetițo, ve?... Spune!... Cere-mi orice, numai calmă-te!

— Nu, nu... n'ai merita să te mai besc! Plânsul se desmorțește iarăși.

— Ai merita să te'nșel, și să știi c' să te'nșel!... măcar așa ca să te pedesc!

— Înșeală-mă zău, o și merit... o și merit!

— Va să zică îmi dai voe?... Hm?

— Îți dau firește... e dară dreptu tă!

— Mda, o spui acum, ca să-mi înclăgura!

— Ba nu, o spun foarte serios!

— Daa? Ei bine dă-ți atunci cuvânt de onoare!

— De onoare?

— De onoare da.

— Pe onoarea mea! rostește numai cât Mironescu, crezând că scapă astfel bucluc. Ar fi dat și declarație însc numai s'o vadă potolită. După o scurta pauză, tot el, cercând să abată discuția spre glumă ușoară:

— Numai să nu mă faci de râs dragă!

— Ias că am de unde alege, și nu n'leaga la ochi!

— O cred, o cred!

— Atunci?

— Nu la asta făceam aluzie...

— Dar la ce?

— Mă gândeam să nu mă faci de în ochii lunii... să nu se afle...

— Și dacă s'o afla?

— Cum și dacă s'o afla?

— Ei da, ce-mi pasă!

— Cum ce-ți pasă?... Dar reputa mea... Avansurile dela April?! Câteva cunde de tăcere apăsătoare; clocotește unul și celălalt. Un gând poznaș îl cuceră pe dată.

— Tu vrei numai să te răzbuni... să pedepsești... nu-i așa?

— ?

— Nu c'ai avea simpatie pentru reva...

— ?

— Ii?

— Mmda!

— Cum adică?... Ai?

— ?

— Hm?

Vream... dar nu, nu-ți mai spun (și coperă fața cu palmele și râde ușor)

— Ei haide spune... te rog... te rog

— Nu! Nu!

— Te rog, hai, hai că m'ai făcut curț

— Vreau și eu să cunosc alt bărb iac'asa!

— Bine... foarte bine!

— Cum bine... îți răzi de mine acum

— Ba deloc... mergem la Paris dragă...
 — Dece să mergem la Paris?
 — Acolo poți găsi cu ușurință un bărbat distins... și...
 — Și?
 — Și nu te știe nimeni! Sunt nobili și refugiați... nobleță dela fundarea escovei... oameni interesanți din toate punctele de vedere...
 — Nobili veritabili?
 — Daa... membrii de-ai familiei impecabile chiar!
 — Adevărat?
 — Oameni de-o distincție, și...
 — Și...?
 — Și extrem de interesanți în intimitate lor...
 — Daa?... Adevărat? (se întoarce spre el și se apropie mult).
 — Șoptindu-i la ureche:
 — Perversi chiar, da' de-o perversitate înaltă, artistică...
 — Zăuu?
 — Pe onoare!
 După o mică pauză:
 — Și cum îi poți întâlni?
 — Sunt vre-o două case cu mare renume... găsești în album fotografia, și te detașezi care te interesează... abia uit tot! Americancile în special, se află în vânt... e o nebunie!
 — Serios?

— Pe cuvânt de onoare!
 — Sunt și oameni de culoare dacă te interesează... negrii, mulați, metiși...
 — Nu, asta nu... nu mi-ar place exotici...
 — Nu însă da! (zâmbește jenată și roșește).
 — Și după o scurtă pauză:
 — Dar tu ce-ai să faci?
 — Eu?... Eu... mda... am să cat să plec și eu...
 — Așa da, să fim chiit! Dar à propos: de unde știi toate astea?
 — Mi-a spus comandorul Bălan... (mîndru la moment).

— Prin urmare nevastă-sa... hm!... mi s-a părut cea cu cap de păpușă...
 — De, n'aș putea spune...
 — Ei lasă lasă, nu-i mai lua apărarea!
 — Nu că-i iau, da' nici nu vreau să-mi iau sufletul!
 — Uite, uite... sfântu de el!
 — Atunci ne-am înțeles puicuț-o... nu?
 — Înțeles dragoste, înțeles! îl sărută pe obraz și se lipește strâns cu tot trupul dînsul.

Ochii îi scâpără, iar respirația îi svăcote pripit, Șerban Mironescu răsufli rărat, schițează un început de zâmbet, și șterge sudoarea, și plapuma până la barbă, și-adoarme numaidecât.

*

Mironescu a avut somn agitat. Se făcea că Puia Tomulescu când în tren, când în oraș străine, teatre ori hoteluri luxoase. O defilare vertiginoasă de peisaje, de tipuri, străine, de peripeții bierne, o defilare care irită și obosește. La urmă de tot, se făceau parcă într'un fel „tunel” cu arcade boltite, cu oglinzi și oglinzi și aurărie peste tot. Mai toate erau ocupate; fum și gălăgie.

Într'un colț, în dreapta intrării, la o masă mică, nevastă-sa tunsă, pe jumătate rădă, se apropie beată, în brațele unui bărbat rus. Când i-a întins cupa de șampanie ca să soarbă, și-a pierdut cumpătul; când rusul a dat să se apropie de ea, chiar de locul unde sorbise dînsa, a izbucnit cu pumnul, din toate puterile, în fața lui.

„Nu, nu blondu” a putut înțelege bine; căci el a fost prea încet să șoptească. Mironescu ridică din așternut, își încleștează geamurile cu palmele, clatină din cap și zâmbește ușurat, coaja depe gânduri!



N. N. TONITZA EMIGRANTA NOSTALGICĂ

s'a destramat într-o clipă:

„Eu unul nu i-aș pune Didinei nici o piedică...” zâmbește, clatină din cap și-și dă cu tifla.

Ceasul 9 fără 5; la 10 fix i-a promis Puiei că va trece spre Curte. Se apleacă, atinge ușor cu vârful buzelor subțioara nevastei-și, — femeia zâmbește prin somn — se dă jos cu mare băgare de seamă ca să n'o deștepte, și trece alături în hăe să se îmbrace. La plecare totmai, bagă de seamă că-i lipsește portofelul, iar în portofel dosise printre chitanțele de bir, biletul Puiei, prin care-l vesea că bărbatu-su pleacă la București cu simphonul, iar seara la 9 fix, să se găsească la ușa din dos, ușa cu obloane. Biletul era făcut pe hârtie cu antetul arhitectului Tomulescu, ca să nu bată cunva la ochi când i l-o aduce comisionerul la club.

Toată buna dispoziție deadineauri i s'a topit. Cotrobăește de zor peste tot, face feldefel de propuneri, însă de geaba! Singura ipoteză care stă în picioare, e c'ar fi uitat portofeliul la Puia în dormitor.

„Numai de l-o găsi la timp, ca să nu dea servitoarele peste el!”

Zi frumoasă de iarnă. Cerul limpede cum e cristalul, soare șagalnic, sănii iuți și lume multă. După câțiva pași, Mironescu, prins în ritmul general, se simte mai bine dispus. Calcă ușor, pufăie din havană, salută ori răspunde prietenos.

La dormitorul Puiei, prima fereastră deschisă. „S'o fi sculat oare?” Inimă-i bate cu putere; se simte neliniștit și jenat. D-na Tomulescu la geam, are aerul

că scutură o cârpă de praf; din ochi îi face semn să se apropie. Legătura de cap, grena, o prinde de minune; toată fața-i ride. Mironescu înțește pasul și traversează strada.

— Sărut mâna conia!

— Numai? și-l privește 'n ochi, zâmbind îndrăzneț, Mironescu roșește ușor și zâmbește încurcat

— A dormit bine pușorul meu?

— Te-am visat, Puio!

— Daa?... Frumos?

— Frumos da!... Dar tu ai dormit bine?

— Deabea am putut să mă deștept... nici n'am avut timp să mă spăl... parol!

— Lasă că tot drăguță ești!

— Da?... mersi.

— A propos, n'am uitat cu ceva la tine?

— Ba da, ba da!

— Portofeliul!

— Portofeliul nu... un buton de manșetă, pe care nu ți-l mai dau însă.

— Numai butonul?

— Numai.

— Parol?

— Parol numai butonul... Dar ce, aveai ceva de preț în portofeliu?

— Mda...

— Ce?

— Biletu tău.

— Biletul meu?... ti, ti, ti, ce imprudentă frate! Pleacă într-o parte capul, se congestionează la față, și-i pierd tot seninul din lumina ochilor. Lui Mironescu îi pare tare rău, c'a scăpat vorba.

— Am glumit suflete... biletu-i la mine 'n blorou... am să ți-l aduc chiar mâine!

Poemă în proză

Domniță

a visului meu de lumină din primăvara dorurilor inegurite, simți-voi oare suspinul său înlăcrimat căutându-mă pe cărăriua lămâilor în floare?

Tiptil m'aș furișa prin umbra amurgului ingenunchiat la ruga de seară, aș veni cu harfa inimii mele la casa ta răzimată de stâncile mărit și florile grădinilor tale și-ar aprinde luminile serilor îndrăgostite... Iar tu simțindu-mi apropierea, fericita vei ieși pe balconul răsărit deasupra perlatelor valuri și pânzătura înflorită de crinii mâinilor tale va odihni neisprăvită în poala ta de mătase. Doar visuri de fericire te vor fura, visuri coborâte de îngeri pe strunele inimii mele, ce-ți va cânta în surdina din frunzișul de sub balcon.

Și umbrele se vor întuneca tot mai triste și cântarea de vis va picura tot mai îndurerată de pe strunele inimii mele pe borangicul sufletului tău în vreme ce din împărăția flurilor ne va cădelnița valul miremelor, doar sub spuza vremii mai arde dorul dragostii de ieri...

Iar când stele se vor aprinde pe ceruri clipind fericite din gene, și când din marea legănată de odihnă va răsare împurpurată și fragedă, luna, risipind prin zări fără țărături lumini bănuitoare, tăcut ma voi strecura prin porțița deschisă, perzându-mă în noaptea înflorită pe cărări argintate de visuri.

Tu însă, lungă vreme vei mai pândi cu urechea prin liniștea nopții, vei pândi în suflet cu florile dorului aprins, ascultând cuvântarea inimii mele de mult amușită.

Z. SANDU



-- Bine bine... au revoir... du-te acum că vine Fräulein!

-- Ești supărată?

-- Nu, nu-s.

-- Pe când atunci?

-- De... nu-știu...

-- Pe străduța noastră doară... vreau să-ți vorbesc. să te simt aproape... trebuie!

-- Nu știu... mâine, poimâine, când treci, îți glăsez eu.

-- Va să zică tot ești supărată?

-- Au revoir, au revoir și fii cuminte!

Mironescu merge grăbit și neruntat; feldefel de gânduri i se sbuciumă și se cern, fără să se poată alege o gemă de lumină. E neliniștit firește și de soarta portofelului, dar e derutat și de atitudinea amantei sale. Atâta siguranță de sine, atâta calm și seninătate, după o noapte ca cea din ajun, te face să presupui experiență, deprindere. Tâie piațeta, dă în Știrbey-Vodă fiindcă-i drumul cel mai scurt până la Palat, evită cunoscuții, și deabea răspunde la saluturi.

După felul cum a intrat în birou și s'a desbrăcat, ușierul a și ghicit că-i prost dispus. De vre-o două ori a crăpat ușa, dar văzându-l încrunțat, cu țigara strânsă și scriind zorit, n'a îndrăznit să intre. Pe la 12 jum. s'a apropiat biroului 3 cărți și l-a pus pe murginau biroului 3 cărți

O REVELAȚIE

— Sculptorul Al. Popescu-Bello

Pe sculptorul Bello l'am cunoscut înainte de războiu, în capitala Franței. Asta este, din capul locului, o notă bună pentru el.

Pe lângă tinerii de bani gata și printre oamenii studiosi, dar mai aproape de vagabonzii sălășluiți pe vremea aceea acolo, sculptorul Popescu își purta și el v.a. zilnică, laval-era, cusută și răscurtă și ghețele americane, cu talpă dublă și tocuri de cauciuc.

Sculptorul meu era una dintre figurile aacute de ha-manalele spirituale, dar, cu toată morga și geniul lui, păstra, față de conaționalii studiosi, o poziție rezervată, deși marțială și misterioasă.

L'am cunoscut la căminul studentesc din Rue Dante, unde ospătam gratuit, în tristele zile dela începutul războiului. Și, cum eu port în sufletul meu o mare stimă pentru haimanale, pictori, sculptori, poeți și inventatori, mă apropiai să gust misterul existenței lui deosebite. Ceremonios, declamator, sculptorul meu fu mulțumit să găsească în mine ecoul dramei lui sufletești și să-mi încredințeze marea lui taină, în spovedanii lungi, pe malul Seinei înfiorate. Eram aproape copil și vorbele lui sunau prelung în mine și mă cutremurau, ca un destin ciudat și ispititor. A doua zi l'am poftit la hotelul meu și m'am s'mșit mândru să-i ofer o ospitalitate caldă și admirativă. Și, de atunci, a fost prietenul și maestrul meu nedespărțit.

În zilele de restriște, când străini trăiau la Paris ca pasările cerului, Bello ședea toată ziua la mine; împreună spălam străguri și pătlăgelele roșii, tot amândoi cumpăram pâinea și supa Maggy și ospătam împreună, în seri neuitate, în camera mea dela Hotel du

de vizită — doi deputați guvernamentali și-un colonel așteptau mai bine de-o jumătate de ceas ca să-i facă unele intervenții — și-un plic galben, oficial, cu scrierea mare, lăbărțată și pătată.

-- Bine, s'aștepte.

-- Apoi așteaptă dumnealor...

-- Leși afară!

Svârle mucul de țigare, întinde mâna, ia plicul și-l desface încet, îngândurat.

D-le Procuror,

Când vă oprește unu în drum dai-i țigara săprindă numai căutați chibrituri prin buzunare. Portofelul e de piele bună chiar f. bună bani puțini. Cei 600 de lei pentru scumpetea de azi? Biletul cuco-nitei nu prea face bani fiindcă mai circulă și altele pe piață. Oricum tot îl păstrează poate mai cad în capcană ori vreunul dai noștri și ne-o nrende bine. Un fost și viitor client.

Ușierul crapă binișor de tot ușa, și-și strecoară numai capul.

-- Mă, n'auzi tu să mă lași în pace?

-- Dom' deputat Ocneanu...

-- Marși, marși că te cărpesc!

Se ridică nervos, taen curmeziși cabinetul, și răsucește cheia de două ori la rând.

ION DONGOROZI

Volga. Măncam și ne ștergeam cu șervețelul susp. nele dorului de neamuri depărtate.

Când se făcea noapte, ne lungeam, unul lângă altul, pe pat, cu mâinile în cruce sub cap, cântând încet: Nu pot crede, Călugărul din vechiul schi și alte romanețe tot atât de evocatoare. A fost pentru mine o bucurie nespusecând l'am putut vizita la el acasă, în Montmartre, să stau de vorbă cu creturile lui de bronz, de gips și de piatră. Parcă mă văd în odăița lui albă, aproape goală, cu patul verde, de fie în zăbrele, cu masa de brad, îngustă, lungă, ca de bucătărie și cu scaun rupt, acoperit cu cărți devastate. Fie masă, câteva căni de pământ, felurite bucăți de lut împietrit, o scoică de gip modelată de el, alături de o pereche de manșete rotunde, cu buton de metal la mijloc, o lucrare aproape sfârșită un cap de bărbat, cu barbă rotundă, încăleată, de care îmi vorbise el, ca de pre o problemă mistuitoare și care s numea: **Primul Străbun.**

Nu știu minte să fi văzut și alte năcociri ale maestrului; cred că, în afară de o albă pe pământ uscat și două galeți cu apă înverzită nu mai era nimic. Bello puse mâna pe câteva oale, pe câteva bucăți de argilă și mă informă, bondent, asupra calităților și menitor, apoi se opri la „Adam“ și-mi ținu o mică conferință, răsucindu-l pe toate părțile, spre a mă introduce în secret vieții lui nepieritoare. Bucata lui, „pictura de încercare“, cum îi plăcea să numească, era într'adevăr, o mare înfăptuire. Atât de atent am ascultat l'gosul lui despre „Primul Străbun“, încât nu l'am uitat nici astăzi și el formează parecum baza cunoștințelor mele în arta sculpturii. Luminile de pe frunte, de pe nas și de pe umerii obrazilor musculatura feței, vinele, accente sprincnelor și ale bărbiei, precizuni scheletului, umbrele, mobilitatea și psihologia, dela el le-am învățat și le-am închis în memoria mea pentru todeauna. Dar, Bello, fiind un om citit, și s'a mulțumit să-mi facă o simplă demonstrație plastică, ci mi-a desvălă punctele de vedere: filosofice, etice, estetice, pe cari se sprijinea lucrarea lui esențială. Crist, Darwin, Nietzsche, Kant, Rousseau, Schopenhauer și chiar Socrate îi modelaseră viziunea nefericitului **tată al omenirii.** Și, într'adevăr, condus de degetele și lămuririle lui, m'putui asigura, amănunțit, despre toate detaliile minunate sintetizate în capul bărbatului Evei. Era sălbatic și parcă ca primul om veritabil, în ochi avea un amestec de șiretenie și candoare, buzele îi erau sensuale și gâtul viguros cum va fi fost, desigur, al aceluia ca a întemeiat prima generație blestemată.

După conferință, Bello scoase dintr'un carnet o serie de cărți poștale, în care Adam se arăta văzut din mai multe părți, pe fonduri de culori diferite, dela distanțe deosebite. Tot timpul că pașii mei au mai clocănit asfaltul Parisului, într-o armonie neîntreruptă cu ceea ce prietenului meu, conversația noastră nu mai era decât în jurul l'crării lui, care ne oferea un câmp vast și complex de considerații de toate categoriile.

— Am ales acest tip, ca să reprezint prin el OMUL. — îmi spunea Bello, fermecat. Astăzi, în miliardele de creaturi bipede, cari umplu fața pământului, or fi nenumărați bărbați cari

...tă ca primul străbun; OM, însă, săvârșit, în accepțiunea absolută ei, nu mai există. „Adam“ nu este o creație falsificată, modelată în cursul timpului, ca mine și ca tine; el este original, sălbatic, religios, gol, puternic, revoluționar, creator în: **omul ideal, supraomul!**... pe tema asta se desfășurau convingerile noastre înflăcărâte, adânci, ne- — și proaspete, prin esența lor pură.

...și, în fine, a pus capăt acestei întreprinderi intelectuale.

...nplul cataclismului fără pereche. Într-o zi, ori figura cioplită a lui Adam mi s-a răsarit în minte; îl revăd în redingota lui neagră, închis în brațele lui modest, din care, va trebui să scutur o nouă stea pe cerul îmbăcmenirii. Bello, avea, față de marea confrăților lui, avantajul de a fi un cântăreț de elită, pentru care o cântărire este, în același timp, o sinteză.

...războiului, ca consecință a luptelor răzărjite de pe atâtea câmpuri de artă, exponentă a realităților ecumenești susținute, cu drept cuvânt, săsăi, apăru și ea mutilată, schimbându-și numele de câte două ori pe an și astăzi, negăsind încă niciunul care să corespundă **felului ei de a fi**. În această atmosferă, mai mult ca oriunde, se impunea apariția unei energii noi, care să scuture formulele și să le dea și să dea, în sfârșit, opera de mult așteptată.

...a Popescu începusem să mă gândesc ce în ce mai rar, icoana lui se ștergea din ce în ce mai mult din...

...teți închipui surpriza covârșitoare am avut, când, după unsprezece zile de despărțire, mă pomenii într-o zi, pe ușa Ateneului:

**POZIȚIA SCULPTORULUI —
—POPESCU BELLO —
1 Octombrie—15 Noembrie —
— 10—13 — 16—19, —**

...ersei la ochi, să mă asigur că zecile textului, cu ochii aiuriți, și pomenii gonind, fără suflare, pe care duceau la sala de expoziție, mă oprii un minut să respir, imi apăsași inima și... i. Dela prima aruncătură de mână regăsi în lumea creaturilor rite. Autorul lipsea; în locul lui asierită — după cum se obișnuise imi întinse catalogul, pe care crări făcute la Paris, între anii 1884.

...i convenit să mă opresc la fiecare, să cercetez, să studiez, să receptivitate primite chiar dela ochii imi alergau, lacomi, dela alta, sorbindu-le pe toate într-o mare frenetică. De abia după un timp oră imi revenii în fire și, cum l meu nu se mai arăta, începui să scot de aproape fiecare bucată.

...jlocul sălii recunoscu, cu palid, „Primul Străbun“, numai capul, pe un soclu, învăluit în catifele, pe care se încolăcea trupul l unui șarpe îngrozitor. În fața un pedestal mijlociu, ca o oadusă Capului Umanității, reoica din micul atelier parisian, în bronz, iar în fața acesteia, oclu mai mic, o altă scoică, în bronz, turnată în gips patinat.

...rii în fața lor, cercând să-mi re-ătez definițiile și sugestiile cari la Paris obiectul desfășurător i între mine și Bello și, nețicăr seama de prezența casierii i mâna pe scoici, le cântăreai, le examinai riguros, apoi mă de „Adam“, îl măsurai de sus,



G. PETRAȘCU: PALAZZO CA D'ORO, VENEȚIA

mă așezai pe scaun, mă depărtai la trei pași, mă apropiai din nou, cât se putea de mult, îl înconjurai, îi pusei degetele pe frunte, pe gât, pe bărbie, mă depărtai iarăși și mă apropiai din nou, repetând în gând — după cum îl priveam — cunoștințele ce aveam despre el, din toate punctele de vedere: filosofic, uman, social, păgân, biologic, estetic, etc. etc., repetând numele tuturor acelor ale căror principii își găsiseră în „Adam“ expresia cea mai desăvârșită. Crist, Darwin, Tolstoi, Dante și alții, imi revenii în minte și mă simții din nou în stare să stabilesc corespondența gândirii lor, cu trăsăturile acestei opere reprezentative, ale acestui **om veritabil**, sălbatic, religios, păgân, revoluționar, sensual, viguros... nu falsificat ca mine, ca dumneata, cititorule și ca alții.

Nu știu cât am stat astfel „de vorbă cu mine însumi“ — cum zice poetul — nu știu de câte zeci de ori am ocolit pe **eroul umanității**, pipându-i, cu degetele disciplinate, toate reliefulurile, ca odinioară în modestul atelier din Montmartre, dar știu că, la un moment dat, când imi aruncași privirea pe eticheta de pe soclu, citii, spre surprinderea mea:

— **Anatole France** —

Și, într-adevăr, constatai că, pe nesimțite, ajunseseam la alt obiect, complet diferit de cel dintâiu, prin borsalina enormă, pe care maestrul o purta puțin răsturnată pe ceafă. Eroul însă — capul — era același, numai că între buze avea o țigaretă, cum obișnuia autorul „**Crinului roșu**“. Îi admirai sarcasmul și finețea zâmbetului, care plutește în toată opera lui, atât de răspândită, apoi trecui la alt exemplar, de astădată cu capul descoperit, puțin aplecat pe umărul stâng, pe soclul căruia citii, emoționat, „**Crist**“. Primul Străbun se putuse transpune și în Fiul Omului, cu aceeași desinvoltură.

Mă depărtai și îl revădii în bucată intitulată: Un cerșetor — și, în care, îi atârna la gât o zdreanță de un realism într-adevăr sângeros. Trecui, după asta, la „Tolstoi“; barba acestuia era mai mare și mai dezordonată; Adam se complăcea, cu fidelitate și în genul dela Iasnaia Poliana.

Defilai apoi pe lângă „Iuda“ — în care, spre deosebire de „Crist“, bărbatul Evei ținea capul pe partea opusă... și, tot așa, regăsiți profunda și complexa figură a „Primului Străbun“ în „So-

crate“, „Atila“, „San-Girolamo“, „Matei-Basarab“, „Profesorul meu de chimie“, „Grenadierul“, „Zeus din Olympia“, „Dacul“, „Un Poilu“, etc., etc. Ipostasul în care, însă, isgonitul din Rai, era cu totul impresionant, l'am aflat în lucrarea „Tata“, lângă ușa dela intrare, într-un colț drapat cu catifea neagră. Aci, autorul se întrecuse pe sine: Străbunul se prezenta, de astă dată, sub forma unui burghez — judecat după îmbrăcăminte — iar, în mâna dreaptă, ținea, cu naturalitate, un mic obiect, care nu știu dacă avea vreun simbol, sau era numai un simplu element decorativ, spre care trebuia să se plece privirea eroului: o scoică de piatră.

Privind cu atenție, ajunsei să pot identifica în trăsăturile victimei șarpeului din Eden, pe acelea ale prietenului meu și, deci, pe ale tatălui său, pe care nu avusesem fericirea să-l cunosc în persoană.

Dar acestea nu erau singurele lucrări; pereții erau plini de reliefuluri și în nici unul nu era un număr egal de scoici, sau scoici de aceeași dimensiune. O bucată mare, care conținea patru din aceste mici animale, se numea „Familia Bălții“; alta, numai cu două scoici, „Prietenia“; alta, cu o singură scoică, „Singurătate“ — iar alta, în care era o profuziune de vietăți cu carapace, era intitulată, dacă nu mă înșeală memoria, „Tribul de mărgărit“.

În centrul panoului din fund, un crucifix, pe care Adam ispășea, în sfârșit, și păcatele lumii.

Mă gândii câtva timp și dădui, în cele din urmă, și de rostul acestui crucifix între scoici: el arăta, desigur, prietenia pe care Mântuitorul o purtase pescarilor din Ghenisaret... Se făcuse târziu... Cu capul ametit de atâtea privești, coborâi scările, pe înnoptate, alergai până la florăria de peste drum, cumpărai un luger cu chiparoase și, într-un suflet, ca să nu mă prindă asupra faptului și să-i procur și lui un moment de înduioșare, intrai din nou în expoziție și, cu evlavie cuvenită părintelui unui prieten neprețuit, pusei florile în mâna „Tatălui“ său și mă făcui nevăzut.

A doua zi puteam să-i mărturisesc totul, dar, pentru un moment; era mai bine ca gestul meu să pară ofranda anonimă a unui suflet care l'a înțeles.

MIHAIL CELARIANU

DIALOG ZILNIC

EA : Mă iubești ?
 EL : Mult !
 LA : Cât de mult ?
 EL : Mult, mult de tot !
 EA : Cât, cât de mult ?
 EL : Știu eu cât să-ți spun?... Inchipuie-ți, Etina mea, un drum lung, lung...
 EA : Nu așa, nu, spune-mi până unde merge...
 Dar să fie mare, ca și iubirea ta !
 EL (îi prinde mâna, și mai mult oftat :) Până 'n America !
 EA : Așa scurt ?
 EL (repede :) Până 'n țara de foc !
 EA : Nu, nu, e puțin ; vreau mai departe.
 EL (surâde încurcat)
 LA (cu doi pași înapoi, cu un aer revoltat, dar dragăstos :) Ai zâmbit !
 EL (brusc, serios ca după mort :) N'am zâmbit...
 EA : Ai zâmbit !
 EL (muștrător și drag :) Etina !
 EA : Ai zâmbit !
 EL : Bine, dragă...
 EA : Taci, nu minți ! Te-am văzut cu ochii mei.
 EL : Hai, să zicem că...
 EA : Nu, hai să zicem !...
 EL : Bine, dacă spui tu...
 EA (crescendo :) Nu, dacă spun eu !...
 EL (resemnat :) Da, am zâmbit.
 EA : Așaaa ? ?
 EL (umil, cu jumătate glas :) Am zâmbit.
 EA : Și de ce, mă rog, de ce ?
 EL : ? !
 EA (impacientă :) Desigur, n'ai ce să răspunzi, Domnule.
 EL (rugător :) Domnule?... Etina !...
 EA : Da, dom-nu-le, da, nu știi ce să răspunzi... Și să-ți spun eu de ce nu știi... D-ta, domnule, vezi foarte bine cum eu...
 EL (dulce și tremurător :) Etina mea !...
 EA (continuând, fără s'audă :) Fîindcă d-ta, d-le, crezi că nu văd nimic !...
 Râzi, când îți aștern în față tot ce am mai sfânt, când doresc un singur răspuns serios din partea ta în schimbul unui sbucium pe care doar îl vezi.
 EL : Dar n'am răs, pentru numele lui Dumnezeu, n'am răs !... Am zâmbit, așa...
 EA (ironic :) Scuză !
 EL (luând-o înainte :) Sigur, că este Etina, sigur că este !... Tu-mi ceri să-ți împart iubirea așa cum se măsoară drumul de aci până 'n America, sau Țara de foc... (superb :) Asta n'o pot, draga mea !... Iubirea, cel puțin după mine, nu este în funcție de kilometri, metri, sau leghe ; căci până acolo, cred că știi, este și pământ și apă... O, atât pământ și atâtă apă, Etina, că de-ai ține cu tottindinsul să faci o paralelă sentimentului meu cu drumul până 'n America, sau Țara de foc, te-ai simți mai mult decât fericită.
 EA : Crezi ?
 EL (repede, simțind scăderea :) Și să-ți spun drept nu mă așteptam la astfel de... cum să-i zic ca să nu te superi din nou...
 EA : A, da !
 EL : ...la o astfel de imprudență, căci imprudență este ceea ce-mi ceri.
 EA : Pardon !... Eu nu-ți cer.
 EL : Ba, încă-mi impui.
 EA (foarte serioasă :) Eu ?... Ha, ha, ha, inui vine să râd, dar știi, cu hohot.
 EL : N'ai decât ! Că eu nu mă supăr, nuu !...
 Și slavă Domnului, motiv mai puternic ca ăsta...
 EA : Știi că ai haz ?
 EL (înțepat :) Știu, cum să nu știu ! Alfel nu-ți spuneam oarecî măsurătoare...

EA : A, pentru asta ? Înțeleg !... Și ții cu tottindinsul să ai spirit, nu ?.. Poate deaceea ai răs cu atâtă poftă !
 EL : Cu poftă n'am răs !
 EA : Dar nici n'ai lacrimat !
 EL : Am zâmbit !
 EA : Tot una-i !
 EL : Eu nu prea văd.
 EA : Când ai văzut, d-ta, ceva ?
 EL : Ai dreptate ! Odată în viața mea mi s'a părut că văd luminos, luminos — și când colo...
 EA : Și când colo, besnă... Merçi !
 EL : Pentru puțin, dar n'am vrut să zic asta.
 EA : Sigur, acum schimb-o !
 EL : N'o schimb de loc !
 PAUZĂ.
 EL : Clipele de-acum luminoase sunt, Etina ?
 EA : Aaa ! D-ta tot pe mine mă întrebi ?...
 Pe onoarea mea, ai un tupeu îngrozitor, îngrozitor ; un tupeu care scoate din sărite... Dai și țipi !... Ironii și baremi să aibă puțină sare ; răs cu dureri de stomac, când altuia nici nu-i vine să zâmbescă ; aproape-uri de periferie, cu-vinte speciale din neprețuitul — cred — d-tale dicționar pe care n'am avut fericirea să-l cunosc diinnainte... Și regret, o, cât regret !
 EL (blând :) Eu nu regret, Etina.
 EA : Ce nu regreti ?
 EL : Ceeace regreti tu.
 EA : Vorbesc numai de vocabular — pur și simplu.
 EL : Daa !.. Cred !
 EA : Fîindcă vecinic te gîndești numai la tine.
 EL : Mai bine spune drept la ce te-ai gîndit tu.
 EA : În tot cazul nu la ce ți-a trecut ție prin cap.
 EL : Eu am lămurit ce aveam pe suflet.
 EA : Sau mai bine zis, și ce ai încă... Ar fi prea puțin...
 EL : Natural, pentru tine.
 EA : Cum pentru mine ?
 EL : Da, ar fi așa de simplu...
 EA : ...Ca să înțeleg, nu ?
 EL : Nu ca să înțelegi, dar...
 EA : Bine, bine că-ai spus-o !
 EL : Ascultă, te rog...
 EA : Frumos, n'am ce zice, foarte frumos chiar !
 EL : Dacă o iei înainte ca spânzurat, dreplatea ți-o găsești tu !
 EA : Imi pare foarte bine și din partea ta cavaleresc fapt, că ai ținut să fii sincer.
 EL (revoltat :) Dar ce-am spus ?
 EA (leger, ca și cum nu i-ar păsa, plictisită :) Nimic !
 EL : Etina, te rog ascultă-mă.
 EA : Nu, deacum scuzele sunt zadarnice.
 EL : Dar nu vreau să-ți cer scuze...
 EA : Adică din convingere cele spuse !
 Înțeleg ?
 EL : Nu poți înțelege nimic, n'ai de unde.
 EA : Crezi d-ta asta !
 EL : Ei, de unde ?... spune, atunci, poftim !
 EA : Ce să ne mai pierdem timpul.
 EL : Ai spus adevărul !...
 EA : Siiiigur, îți convin astfel de adevăruri.
 EL : Păi, cine a zis : eu sau tu ?
 EA : Nu-i vorba de cine a zis !
 EL : Da, de ce e vorba ?
 EA (în culmea plictiseli, pe un ton scârbit, ca pentru cineva cu care nu te mai poți înțelege :) Ce mai ala-bala, d-le

Din pădure, pe ne
 simțite a eșit sea

Din pădure, pe nesimțite a eșit seara, ca o vulpe flămândă — care-a stat ziua 'n cotloane la pînă și luncând pe coastă cu mișcări m... — că ale turmelor de bivoli și oi, — în toate văile gropi fără fund svârli iar pântecul și l-a sfâșiat și 'nroșit priu hăfșuri și'n țarcuri, la țarle.

La marginea satului, seara s'a oprit lămînd cîmpul cu mireme de pînă a intrat pe țurîș sub pieptul rîpei și alături de podul-sugrumatului, lîngă acolo s'a sfătuit în șoaptă multă cu doi țărani ce tot pîndesc și-asc și strîng în mâini cuțitele mari dela b... a intrat apoi în cîtun, cenușie încrunțată și lătrată de-o haită de cîinii ce vor s'o sfîșie și'n sat a spus ceva în taină mare unei tete care-o aștepta în poartă — gîndurne să-i împartă — și care de-odată s'a roșit tare, pîrguită de rușine ca o caisă ; (ca o lăcustă în pumn închisă inima se sbătea în ea...) — fata s'a 'ndepărtat apoi uitîndu-se cu grije înapoi, a trecut cu fereală multă prin ocol, să nu deștepte cîinii și tainele să nu-și dea de gol, — și nu s'a oprit decât în fundul gră... unde-o primese în brațe șoapte fice care-o vor scoate din minți ; —

apoi seara pleacă lătrată, — dar nu uită să se abată și să scoale un flăcău adormit la una din casele vecine, în podul unei șure, trimuțându-l sa-și pască—in umbră viței și mînjii, în lanuri străine, sub poale de pădure

Târziu, și după ce-a sgîndărit o leasă de răsare, deșteptînd lieuricii ațipiți — care s'au svînturat în zările su (incandescenți și grăbiți) ca o vatră de scînteii suflată 'n besnă, sau ca o familie de porumbei cu foc în glesnă, târziu după ce-a stîns lumînările 'n și le-a aprins în heleștee, — seara s'a 'napoiat flămîndă în cealaltă parte a satului — la podul-sugrumatului — și s'a pus la pîndă lîngă țărani care stau cu ochiul și cuțitele ascunse pe brînci în tea așteptînd să treacă :

ori un popă bogat,
 ori o iupă de rasă...
 ori numai vre-o fată frumoasă.

A. POP MART



spune neted — adică ce zic eu, sp... c-ai și spus-o.
 EL : Ce ți-am spus ?
 EA : Mă lași, sau nu, să vorbes
 EL : Mă rog, poftim !
 EA : Sau ți se pare un nimic cu de până acum ?
 EL : Vorbește, Etina, te ascult.
 EA : Cu plăcere, nu ?
 EL : Mă rog, te ascult !
 EA : Lasa d-le, că nu te mai pl

cu vorba... (ironic) : Știu, știu, nu-i adevărat!... Dar e mai bine : am să tac, ca să vorbești d-ta... Dealtfel și figura-ți arată o mare plictiseală ascultându-mă.

EL : Uite, asta n'am știut-o... Eu să simt una și obrazu-mi să vorbească alta... Nu ești de părere să-mi las barbă ?

EA : Foarte bună idee!... Și-ar închîpui cel pe care îl insultă, că puțin, puțin roșești... Poate nici n'ar avea de unde bănuși atîta impertinență.

EL : Păcat, că 'n primul rînd n'ai tu avantajul ăsta.

EA (în șoptă) : Dobîtoc !

EL : Ce zici ?

EA (asemenea) : Dracu să te ia !

EL : N'aud ce spui !

EA (tare, ascunzându-și un zîmbet) : Mai bine !

EL : Offfff !

EA : Ahhh !

(Pauză).

EA într'un colț pe canapea cu bărbia în palmă, privește tîntă înainte.

EL cu mâinele în buzunare, foarte atent la îmbulzeala din stradă.

EL cascade. EA își mută bărbia mai sus.

Din amîndouă părțile câte-o uitătură pe furis.

Tîctacul ceasornicului înnumără clipele așa de încet!...

Nerăbdători și jumătate împăcați, își furișează privirile din ce în ce.

EA alungă cu un bobărnac fulgul neexistent de pe mîneca tricoului. EL aprinde o țigară, trage un fum, se întoarce și zîmbind lung, — așteaptă... EA încrunță mai adînc sprincenele și se face că nu vede...

După puțin timp, cu pași înceți se apropie de ea. Caută să-i prindă mîna. EA se ferește cu capul într-o parte și cu un oftat adînc spune ceva.

EL (dulce) : Necăjită, rău, rău, da ?

EA șoptește neînțeles.

EL (mai dulce) : Ce spui, Etina ?

EA tace.

EL (drăgăstos) : Spune, Etina, ce Dumnezeu atîta supărare pentru nimica toată.

EA tace.

EL (îi lasă mîna, cu o adîncă deziluzie) : Nu vrei să-mi spui, Etina.

EA (bruse) : Ce vrei să-ți spun ?

EL (mîeros) : Ce-ai spus.

EA (rece) : Nimic !

EL : Așa, Etina ?

EA : Așa !

EL : Of, Doamne, Doamne !

EA : De ce oftezi, mă rog ?

EL (aniărât) : Cum să nu oftezi, Etina, mai mă întrebî?... Tu dintr'un lucru de nimic te superi, spui vorbe așa de grele, că piatră să fi...

EA (respiră greu, trage pe nas și apucîndu-i mîna întoarce capul să-și ascundă lacrimile) : Tot eu am spus?... Răspunde, te rog, răspunde!... Tu poate ai uitat ce ți-a eșit din gură... Palme să fi fost și nu mă durea mai mult... Nu știu ce ai, am observat eu mai de mult — nu e zi de la Dumnezeu în care să nu mă superi și să nu plîng...

EL (cu sufletul la gură) : Taci, Etina mea, taci ; nu fi copil ! (rîzînd în sec) : Eu am glumit ; vai!... tu n'ai observat că am glumit...

EA : Ai glumit, știu că tu ai glumit, dar i-a uite-te la ochii mei — n'a, să te saturei, cum s'au înroșii!...

EL îi sărută ușor ochii, ea îi sărută apăsător gura. Și sunt împăcați.

EA (după o pauză, rîzînd) : Vezi tu ce înseamnă iuteala de om ?

EL (veșel) : În definitiv, pentru ce ne-am supărat ?

EA : Adică, mai bine zis, tu,

Considerațiuni asupra catharsis-ului aristotelic

În zilele noastre fenomenul cathartic în înțelesul său etimologic chiar, a dobîndit sprijinul unei întregi teorii cu un caracter mai mult medical de cît filosofic, întru cît ceeace întrevădea Egger de fapt ca igienă sufletească, sau Nietzsche, mai ales, ca necesitate metafizică, devine la Freud un mijloc terapeutic. Fără îndoială, psihoanaliza freudiană, după cum vom vedea, nu se prezintă de loc, ca o contribuție la rezolvarea misterului cathartic din poetică aristotelică.

Medicul vienez, Sigmund Freud a încercat vindecarea maladiilor nervoase și câte odată a celor mintale prin ajutorul descărcării cathartice a sufletelor bolnave. Investigațiile școlii psihonaltice oferă însă multe puncte de intersecție cu formula nedeslușită a lui Aristotel și o încercare de a descifra această formulă cu instrumentele unei doctrine mai mult sau mai puțin experimentală, care — element foarte important — nu și-a început activitatea în vederea lămuririi pasagiului trunchiat din Aristotel și nici în limitele domeniului estetic în genere, nu va fi, poate, lipsită de interes.

Prin studierea și tratarea stărilor sufletești patologice, grație unei metode, care consistă din degajarea inconștientului de anumite impresii alungate acolo de cenzura morală sau socială a vieții, Freud încearcă prin acest tratament o descărcare cathartică a inconștientului spre a obține vindecarea bolnavului. Metoda a fost numită **psihoanaliză**, și consistă, deci, din rechemarea în conștientul bolnavului a impresiilor alungate în inconștient, analizându-i-se sufletul prin întrebări și necentate solicitări ale memoriei sale, spre a-l face să-și aducă aminte de unele impresii uitate, să-și rechemă în conștiință ceeace fusese alungat în inconștientul său, și care îi comprimă astfel viața sa mintală, creindu-i starea patologică.

De fapt doctrina este mult mai veche. Inițiatorul ei fusese tot un medic vienez, doctorul Breuer, care, împreună cu Freud,

fusese elevul lui Charcot, vestitul alienist francez de la Salpêtrière.

Breuer, observînd, că anumite idei, a-mintirea unor anumite emoțiuni în particular persistă în minte într-o stare confuză, sau chiar de tot inconștientă, și că aceasta determină la unii anumite turburări mintale, sau numai psihice greu de vindecate prin procedeele ordinare, a încercat să le suprimă, readucînd în conștiința clară a bolnavului aceste idei nocive, mai ales prin ajutorul hipnozei, și a răușit astfel să-și vîndece bolnavii. (Vezi : G. Dumas, *Traité de Psychologie*, t. I. *La psychologie, ses objets, et ses méthodes*. — A Lalande — Paris 1923).

Acest tratament psihic a fost numit de către Breuer, **catharsis**. La 1895 Breuer publică în colaborare cu Freud, niște studii, care alcătuiesc primele rudimente ale metodei psihonaltice (*Studien ueber Hysterie*, Viena 1895).

Tot ca precursor al lui Freud, deși astăzi sunt contemporani, poate fi socotit de sigur, Pierre Janet, alt elev al lui Charcot, și, care încă dela 1889 publică o serie de tratate, în care discopulul lui Charcot sugerează aceleași elemente, pe care le va dezvolta Freud pe altă latură. (*L'automatisme psychologique*, Paris, 1889 *Les nevroses*, Paris 1909, *Les médications psychologiques*, 2 vol. Paris 1920).

Freud a mers mai departe în exploatarea metodei și astfel s'a izolat de școala franceză.

Pe ru Freud problema are două laturi: una psihologică și alta medicală.

Psihologicește Freud pleacă de la convingerea, că forțele, care guvernează cursul și direcția gândurilor, a instinctelor, sau a dorințelor noastre, sunt forțe, care nu sunt în mod necesar conștiente, ele sunt în mod general inconștiente și pot rămâne astfel chiar în mod permanent, traducîndu-se în conștiința noastră comprimată de acest flux inconștient prin sisteme compuse din elemente reprezentative, motoare sau afective, căro-



EL : Ei lasă, Etina, că și tu ai fost un pic.

EA (dulce) : Am fost, nu zic nu, dar trebuie să recunoști că am avut dreptate.

EL (amabil) : Și eu nu ?

EA (rece) : Nu !

EL (observînd scăderea extrem de îngăduitor) : Da, Etina, așa este ; motiv însă n'am avut niciunul (repede) sau cel puțin eu.

EA (ertătoare) : Cum îți vine ție de multe ori !

EL : Am vrut să facem, Etina dragă, o încrecare — să nu te superi te rog, dar vorbește de ambele părți — căci eu (serios) te iubesc mult...

EA : Dar și eu, măi prostuțule, nu tot atât ?

EL : Nu, nu, te rog spune-mi exact.

EA : Nullllt !

EL : Nu, nu, până unde ?

EA : Până 'n Asia !

EL : Numai atât ?

EA (iute) : Până 'n Japonia ! (satisfăcător) : Japonia, țara crisantemelor!.. Vezi?...

EL : Eu până unde am spus ?

EA : Tu, până 'n țara de foc... Gîndește-te : iubire, țara de foc — nu prea merge.

EA : Tu cred că Japonia.

EL : Bine, bine, nu merge, să zic, dar care din amîndouă este mai departe ?

EA : ??

EL (rîzînd) : Vezi, că n'ai avut motiv ?

EL : Eu, țara de foc.

EA : De unde știi ?

EL : Dar tu de unde știi ?

EA (după o pauză) : Totdeauna la Geografie am fost foarte bine... A, da ! și tu ai văzut caietul meu de desemn : scara — scară, rîsurile cu albastru, munții cu negru, cu cerneală roșie hotarele convenționale — un punct și-o linie, un punct și-o linie...

EL : Mie niciodată nu mi-a mers bine. Poate unde am făcut și hotarele, și munții numai cu albastru.

EA (rîzînd) : Atunci tot Japonia este mai departe, și în cazul ăsta tot tu fericitul...

EL : Etina mea !

EA : Mă iubești ?

EL (cât se poate de repede) : Mult, mult, mult, dar nu mai întrebă până unde...

Se sărută lung, lung, lung — și ceasornicul înnumără așa de repede clipele...

ra Freud le dă laolaltă numele de complexe.

Astfel avem, spre pildă, complexul instinctului sexual, sau așa numitul „libido”. Termenul acesta ar fi cuvântul științific pentru nevoia sexuală, după cum „foamea” corespunde nevoii de nutriție. „Libido” dă dorinți, care sunt alungate însă în domeniul inconștientului și care caută neconștient să treacă înapoi pragul conștiinței, spre a descărca sufletul copleșit de apăsarea inconștientului. Căile ce slujesc pentru exprimarea indirectă a impresiilor acestora adormite pentru noi, dar totuși active prin comprimarea ce o exercită asupra noastră, fără să ne dăm seama, sunt: delirurile nevroticilor; actele, sau cuvintele scăpate alături de firul activității noastre conștiente (Fehlhele stungen); visurile celor ce dorm; și în sfârșit creațiunile de artă, sau reveria, cărora li se mai pot adăuga și mitologiile religiunilor.

Instinctul sexual poate prin urmare, când manifestarea sa naturală în afară este oprită de cenzura morală sau socială, să se afunde în întunerecul inconștientului, deci în loc să se exteriorizeze, să se interiorizeze și mai adânc, adică să aibă loc cecece se numește **introversiunea**, după cum a numit Jung acest fenomen.

Retroversiunea, s'ar putea zice, a acestor impresii, adică revenirea lor în domeniul conștientului prin pierderea originalității lor se face grație unei derivări, într-un câțor de părăsirea posibilităților de satisfacere reală, aceasta fiind înlocuită: fie cu perversiunea sexuală, sau viața halucinantă a nevroticilor; fie cu sublimarea.

Sublimarea este, după Freud, descărcarea obsesiunilor sexuale izvorâte din inconștient printr-o stilizare idealizată.

Ne vom opri mai mult asupra acestui punct din doctrina freudiană, întrucât latura medicală a doctrinei este străină de obiectul nostru, și apoi această latură a suferit cele mai multe atacuri din partea specialiștilor.

Arta ar fi una din aceste stilizări idealizate, grație cărora noi ne realizăm dorințele alungate în inconștient.

Creatorul de artă în genere este un om, care vrea cecece nu se poate, doarește cecece nu există, sau înțelege cecece datele realității nu-i oferă.

De aceea, ca orice nemulțumit, el părăsește realitatea și tot interesul său se concentrează asupra plăsmuirilor fantaziei sale. Drumul acesta este și acel al nevrotici. Poate că aici am găsi și explicație faptului, că mulți dintre creatorii de artă sunt nevropați, crede Freud. Artistul își împodobește visurile în așa chip, în cât cecece ar fi personal al său este părăsit, spre a deveni un izvor de plăcere colectivă, dobândind astfel o plăcere atât de intensă, că alungările, de care suferise, sunt pentru moment învinse.

Teza freudiană în ceea ce privește arta a fost aplicată și dezvoltată mai mult de către discipoli (O. Raik, Der Kunstler), de cât de Freud însuși. Freud și-a aplicat teoria mai ales față de opera artistică a lui Leonardo da Vinci și dintre „dramatis personae” cu deosebire față de „Hamlet”.

J. Segond, profesorul de la universitatea din Lyon, fără să fie un psihoanalist, încearcă acum într'un studiu ce în curs de publicare (*L'esthétique du sentiment*, VII, § 2 în „Revue des Cours et conférences”, nr. 16, 31 Juillet 1926) să facă aplicațiuni psihoanalitice în literatura universală.

Referindu-se la Jean Jacques Rousseau, J. Segond ne arată că viața solitarului

de la Charmettes ne este cunoscută în mod precis cu o francheță clinică în „Confesiunile” sale, unde nu și-a deghizat niciuna din viațile, pe care memoria sa a putut să le regăsească în copilăria-i departată; și atât de departe merge Rousseau în cât am putea fi mânași să credem că a exagerat. În povestirile de acest gen, buniim, că născocirea, fantazia se amestecă într-o puternică doză cu realitatea. Freud ar fi putut în cazul Rousseau să urmărească deviațiunile a ceea ce am putea numi nesinceritatea involuntară a povestitorului. Dacă povestitorul născoceste, aceasta se întâmplă după o anumită linie de orientare, el se îndreaptă în orice caz încetul cu încetul spre adevăr. Ficțiunile, pe care le amestecă cu întâmplările reale sunt conforme cu spiritul adevărului. Astfel că tot ceea ce e fantazie, inexactitate, minciună într-o astfel de povestire ne desvăluie cu atât mai bine natura proprie a activității sale sufletești, a instinctelor sale originare.

Există în opera lui Goethe două personaje, în mod particular, celebre: Werther și Gretchen (Faust).

Goethe a trăit romanul lui Werther nu în întregime ci numai pasiunea inițială; dacă soluția romanțioasă e diferită de soluția reală, motivul este, că Goethe a scris povestea lui Werther.

Gretchen pornește, așa ne spune istoria literară din dragostea lui Goethe pentru Frederică Brion în timpul șederii scriitorului la Strasburg. Influența postumă, pe care această pasiune a exercitat-o asupra sufletului și destinului lui Faust, n'ar fi de cât „sublimarea” aventurii relativ banală trăită de Goethe în tinerețea sa.

Și J. Segond continuă aplicațiunile față de Chateaubriand, Musset, Verlaine, Gustave Moreau și alții.

Fuga de realitate provoacă o plăcere, chiar când ajunge la starea pe care o numim maladiie. Ea se întâmplă pe calea regresiei, zice Freud, această evadare din realitate evoacă fazele perimate ale vieții sexuale, care constituiseră pensu individ prilejul unor plăceri. Regresiunea are două aspecte: de o parte transportă pe individ în trecut, stărnind perioadele anterioare complexului său libidinos, adică a necesităților sale eroice; de altă parte suscită expresiuni, care sunt proprii acestor perioade primitive. Dar aceste două aspecte, cel cronologic și cel formal se reduc la o formulă unică și anume, revenirea la copilărie, adică restaurarea unei ere infantile a vieții sexuale.

Cu cât se adâncește patogenia maladiilor, nervoase, continuă Freud, cu atât vedem mai limpede relațiunile, care le unesc cu celelalte fenomene ale vieții psihice. Și ne dăm seama, că realitatea cu toate pretențiunile noastre, ne satisface puțin, așa că, sub presiunea alungărilor noastre interioare, întreținem în lăuntrul nostru o întreagă viață de fantazie, care realizându-ne dorințele, compensează neîndestulările existenței veritabile.

Om sănătos cu adevărat este numai acela care ajunge să transforme în realități fantaziile dorinței. Când această transformare nu răușește, grație împrejurărilor exterioare, sau întoarcere, omul părăsește realitatea; se retrage în universul mai fericit al visurilor sale; în caz de maladiie, el le transformă conținutul în simptome (nevroze).

Freud nu a delimitat în mod net niciodată sublimarea artistică de cea religioasă; iar aceste două sublimări în stare de veghe au fost și mai puțin diferențiate față de sublimarea visului, așa în cât pon-

S I S I F

Știința astronomilor Caldeei!
Am străns'o'n gândul lacom hieroglif
Să-mi caut drum spre-o țară-a Galileei
Și mi-a fost munca, muncă de Sisif.

Voisem să'mi găsesc un drum ca magul
Și din credința-mi făurii toag—
—Pe drumuri încălceite vâlmășagul
Mi-a ngrămădit durerile'n șirag.

— O, ce de căi răslețe străbătut-am,
In căte stele reci n'am încrezut!
—Târziu ajuns într'un pustiu văzut-am
Că sufletul pe drumuri l-am pierdut.

Și n'a fost dat în zare să'mi răsără
Luceafăr alb pe drumuri călăuz
Și-am vrut să mă întorc în vechea țară
Cântarea vieții iarăși să auz.

Ce vane toate au fost, le văd acum
Și nu mei pot să'mi strâng pierdutul drum.

Știința astronomilor Caldeei
Și-a lumii prinsă'n gândul hieroglif,
S'a stins cu licăirile ideei
In plânsul chinuitului Sisif.

EUGEN VICTOR



tru autorul nostru cele trei manifestări constituie un fascicol din care studiază numai punctul genetic.

„In unele condițiuni” scrie Freud, „omul poate găsi un alt mijloc ca să treacă dela fantazie la realitate, fără să se depărteze definitiv de ea, și anume, prin regresiunea în domeniul infantil, adică vreau să spun, că dacă posedă darul artistic, în mod psihologic atât de misterios, poate să-și transforme tendințele sale, nu în simptome, ci în creațiuni de artă. Nevroza înlocuiește în epoca noastră mănăstirea, unde toți dezamăgiți de viață, sau cei prei slabi ce s'o suportă, aveau obiceiul să se retragă” (Ueber Psychoanalyse, Vuenf Vorlesungen gehalten zur 20 Jahrigen gruendungs feier der Clark University, Viena 1910; Vezi și Vorlesungen zur Einfuehrung in die Psychoanalyse).

O. Raik (Der Kuenstler, Viena 1907) arată în ce consistă derivarea artistică a retroversiunii subconștientului. Ca și Jung, O. Raik, spre deosebire de Freud, pune accentul fundamental pe elementul sexual și arată că incestui între altele, joacă un rol decisiv în creațiunile poetice, atât prin bogăția materialului, cât și prin neumăratele sale variante.

Jung pe de altă parte face din „libido” echivalentul tendinței instinctive a tuturor facultăților psihice.

Freud, ca și întreaga doctrină psihoanalitică a fost atacată de către oamenii de știință, din cauza dezarticulării și a nesistemizării sale, iar oamenii „rușinoși” din țările germanice au fost de părere să simbolizeze teoria freudiană cu „00”, numind-o „eine Kloset psychologie”, într-un câțor susțin ei, pansexualismul medicului vienez degradează demnitatea umană.

În realitate Freud nu este propriu zis un pansexualist. Detractorii lui Freud, după cum s'a observat, confundă genitalul cu sexualul. Fenomenul alungării în inconștient se produce, după Freud, numai prin prezența celor două principii primare: **guana după plăcere și fuga de**

Theodor Däubler: Das „Nordlicht“

urburi în amestecare de sine cu lu-
pană la pierdere, pătimași dăruitori
ot ce în om este leguire și prăcepere,
urii și neleguită și neprictepută, pro-
ându-se în tinea pe care o credeau cu-
de orice raționalistă despocare, dar
ntă și păcătoasă, întreaga și totodată
tuipă, romanticii vedeau simbol și a-
ea simboluri în tot ce-i înconjura, cu
ferință în acele fenomene cari păreau
ăuzite de magnetism. Lălmăcit ome-
te în jocul materiei, el, mai mult de-
un fenomen fizic le devenea un te-
nen de magie, ca din această îndoiță
răngere magia să-și întoarcă și dăn-
în ocol accepția practică, transmutan-
se în metodă de gândire, vargă de
ci izvoarele a analogiei. Într'un acces
intelektualism sensual, căutau să se
e în destrămări, și urburi, abia dacă
limpezeau în simbol. Din misticismul
ruit, din obrazul de noapte al lumii
căutau, somnambuli, să descifreze lu-
a luminoasă, și umbra și lumina se
toarnă una înr'alta, se stăsie de stră-
na lor să implănteze în miezul naturii
ace gândeau mai diferențiat, ca din
să-și cetească apoi îndreptarea, pe ei
otându-se liniștit suferi, și deaceea
urându-și de pildă în aurora boreală,
„Nordlicht“, o izbucnire de soare prin
arja pământului, în locul unde mai
lt se îndeasă, grea și rece.

Acestei concepții — etică uimită și
gmentară a naturii — Theodor Däu-
r îi este moștenitor direct, și dease-
ni poetic sistematizator, și deci între-
nd-o în cosmogonia sa de rapsodice sto-
uri pe acordura de început fără în-
eri. Căci dacă astăzi, după o dănuire
un veac, Romantismul, eroic prin
ar absurditate, a murit sau este în-
rșit pe ducă, mulțumită curentelor
un, Cubism și Expressionism, care îi
t momente dialectic interioare de
oluție, este firesc, înainte să se așeze
imuv în tirida ca un sicriu a muzeu-
mentalității omenești, să înflorească
ăodată, și mai sus ca oricând, tocmai
prin disoluția expresionistă, făcân-
se însuș punte, să se poată într'un fel
egra în noule răsărituri clasice. Deo-
uri de epocă sunt și vor fi, până la
zitiție, însă nu rupei sângeros desă-
șite, au acel rost, ca niciunul altul de
rețirie uriașă, precum în parte și de
ălecare de lumi, îl are Theodor Däu-
r, la ceceae îl desemnă dinainte întru-
va și locul de naștere: Triest, răs-
tie occidentală între sud și nord.

n epopeea sa — „Das Nordlicht“ —
ura și omul au acelaș drum, aceeaș
nică: din soare, prin întuneric la soa-
și acelaș blestem: zgura de gravitație
care pământul dorește și omul trebuie
îvingă, ca să se înalțe și să smulgă
sâmburele țăranei și din inima sa
l soare, ajutat cum este de puteri as-
le tainice și de încrucișările în romb
liniilor femininului și masculinului.
e o apocalipsă în care omul este mij-

ere (Lust und Unlust prinzip). Evita-
durerii constituie dorința egoistă, o
plă formă a instinctului de conser-
e a individului; tendința către plăcere
manifestă prin dorința sexuală de
roducere, o formă a instinctului de
servare a speciei.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

locitor și deaceea nu este, ca la Plotin-
cosmosul un zeu bolnav de nostalgie de
sine, ci o cucerire neîntreruptă și plină
de răspundere. Un mit al lumii — și
totuș nu este mit în adevăratul înțeles,
căci mitul începe cu ieșirea omului din
natură, și numai când și unde este a-
ceastă ieșire cântă mitul, clădit ca o ar-
hitravă, pe când aci omul intră în natură
și chiar este cerută intrarea, cu aceea
insistență a Expressionismului care își
închipuia că astfel în Occidentul săcă-
tuit se vor mai putea culege străle din
stele țesute din stele de mare — dar un
mit carecum, fără formă și în naștere de
sine, în care creația întreagă își are ros-
tul, mereu acelaș, și mereu deopotrivă

mării albastre cu mii de ochi albi, și aui-
tor de cutremure de orgă pe registru de
fragede amintiri din peșterile orifice, rui-
nos liliachii, ale Eului.

„Visul este marele nostru labirint!“ —
și s'ar părea că scriitorul acestui vers
folosește bogățiile de obiceiuri date ui-
tării, ale acelei înțelepciuni și oarbă ști-
ință a lumii cunoscută și avută numai de
necugetata copilărie. Amintiri de nebu-
nă înțelepciunea — cum ar fi spus grecii
— unul din amuletele pe care când și
când le aduce un mare poet, și poate că
nu-i este dat să râvnească la poezii mari
decât celui care la treizeci de ani mai
știe cu tot înțelesul lor, basmele cu tâle
de el închipuite despre aștia, pe atunci
când, vrăjit de născocire nici nu îndrăs-
neau să le murmure. Unii le închid stă-
pâni, cernuță lamură în șlefuirea un-
ghiulară a bărbăției, alții, în cutezanța



TEODOR DAUBLER

de liber, fiindcă porunca atingerii sale
nu vine din afară, ci este trăită înlăun-
tru și străbate istoria ca și viața fiecărui
ins, conștient de menirea sa, a sa chiar
și atunci când îl depășește.

Dante lămură cu despăcări de gând
comedia dumnezească, a sufletului și nu-
mai a celui stingher dela dezordine la
ordine în terasă, poetul „Aurorii borea-
le“ replămădește vizionar ca de pe sche-
la unor fabuloase îmbarcări întreaga po-
veste a firii, și leagă prin liane de pre-
simțiri, meșter al luminei încântată în în-
dhegare de vis, mântuitor al fiilor lui Adam
de mântuirea sălașului lor de iarbă și de
piatră. Dar fiindcă la el gândul dospește
dușmăni de sine melodiocae, cucerirea și
zămislirea acelu soare, care din pământ
și din om trebuia să-și precipite cristalul
eliberat de gravitație, este personală,
extrem de subiectivă în cercurile sale
de abstracție concentrice; și de aceea,
mai puțin decât să învieze pe bătrânul
Pan, Theodor Däubler iese parcă, acope-
rit cu mușchi aurii, ud de lotoșpanole

temperamentului — detestabil, mai mult
ca orice, dacă nu se întrece pe sine sau
dacă nu îi este fundul carierei greu de
plumbul omeneșc al răspunderii, le a-
vântă pe alunecășul tropicelor vegetati-
ve de emoție; precum în strămutări de
neguri aplecându-se peste începuturile
sale, călătorind în sine dincolo de pra-
guri, Däubler trece paralel și de acele
ale istoriei universale, și în trecut și în
viitor, de urmărește pas de pas mersul
luminei, până când din înghețul pământ-
tului fășnește soarele nou, nu rotund or-
ganic, ci organizat mulțumită omului în
fețe de cristal.

Astfel „Das Nordlicht“ este drama,
este tragedia luminei, singura scrisă
vreodată, dela început și până la sfârșit,
cu etapele sale toate, care nu sunt decât
atâtea polarizări, și prin aceasta cântă-
rețul ei profetic se nrudește cu misticii,
cu Mechtild von Magdeburg, autoarea
„Luminii curgătoare“, cu Juan de la
Cruz prin al său „cântec spiritual“, și
cu sfânta Thereza, care ne-a lăsat prin-

tre altele „Cetatea sufletului“, căci desfășurarea dramei este întrucâtva și o propedeutică, iar pe de altă parte este în strânsă legătură cu Paracels și mai ales cu filozoful teutonic Jakob Böhme, răs-plin ca și el de vulcanism.

Mormântu-mi piramidă nu e,
Mormântul meu e un vulcan,
Din cântec boreala suie...

Dar concepția este și mai largă, umcă și nu s'ar putea aminti decât de „Pistis Sofia“ a lui Valentin, sau de Marcian, sau mai departe și mai puțin de ierarhia angelică a lui Denis Areopagitul, mai puțin fiindcă legăturile sunt mai strânse cu adevărata Gnoză. Și prin Gnoza creștină este în relație cu kabala judaică, și tot atâtă prin faptul că aurora boreală nu se desăvârșește decât după înghețarea încălzită abia prin moarte deplină își câștigă deplină valoare. Deasemeni în cele mai bune tradiții ale kabalei ni se povestește, în Sepher ha-Guematra al lui Rabbi Juda-cel-pios, că doi rabini rugându-se trei ani de zile, postind și studiând, au dat naștere unei făpturi, pe fruntea căreia, ca odinioară pe a lui Adam, sta scris „adevăr“, dar avea în mână o rășchitoare, iar dâșii întrebând de ce, făptura le răspunse că i-a dat-o Dumnezeu, și îndată șterse întâia literă a cuvântului, de-i schimbă înțelesul în acela de „moarte“.

Aurora boreală simbolizează așa dar învingerea vieții și dincoace și dincolo. Ea se ridică la pol, pipăie ca niște degete neatinse de stricăciune caile cosmice, ea înfloresce argintând noaptea, și strămută în adăgiri de nemărginit sfera pământului.

Perfecția rotunjimii este spartă, ca și echilibrul: în locul lor stă dinamismul, reinvierea zilnică a perfecției. În locul cercului stă elipsa, ieroglifă a mișcării, ieroglifă între toate dragă romanticilor, pe care este clădit „Das Nordlicht“ în întregime, și este firesc, dânsa ne având arhitectură fixă, nici epopeea să nu aibă.

Însă dacă această cale de văzduh cometa-rii îi este lui Däubler expresia grafică a râvnei care susflutește în ea, în felul cum o desenmează pe hartă, ea îi este murturisire și autobiografie, cel puțin în întâia parte, a „Mediterației“. Pornind dela Veneția, elipsa coboară la Napoli, de unde iarăși, trecând prin Roma, la Veneția se suie, precum născutul la Triest, copil încă, sub bolțile de mozaic bizantine ale Sfântului Marcu a avut revelația fluiului de foc subpământean, iar mai târziu tânărul, în sfârșit hotărât să studieze, se gândea să meargă la Napoli, ca să scrie „Imperiul soarelui“ acolo unde altă dată Campanella în închisoare compusese „Republica soarelui“.

Elipsa, cu dramatism de algă, tot dânsa este schema arabescului părții a doua a epopeii desigur mult mai greu, în care linia călătorind spre nord sub pașii omenirii, aleargă din Sahara și din Egipt către India, de unde înoindu-se peste Iran, coboară din nou la Alexandria, străbate Spania, Franța și Germania, până când firul istoriei universale, răsuțit din orbidei de simboluri alăturate, învrăjbite, înbucate ca niște surpături de stânci, și scaldat mereu în golfuri de imagini, se nfiioară uitat și se topește în apoteoza luminii fulgite a veșniciei și aceasta fără ca Däubler să descrie de-a dreptul. El nu zugrăvește așezat, ci imprăștiat roditor elementele descrierii, și greutatea cea mai mare a „Aurorii Boreale“ stă poate tocmai aci, în căprioreala procedeeleor poetice, în procedeul său care nu este unul singur, și neajungând niciodată să se transforme în mecanism, nu este o călăuză ușoară. În genere metoda este aceea a unei suprapunerii perspecti-

BARBU DELAVRANCEA

1858-1918

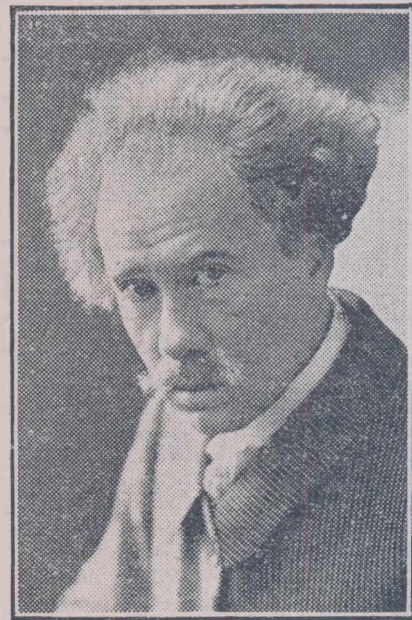
Barbu Ștefănescu numit mai târziu Barbu Delavrancea, apare în literatura noastră pe la anul 1885 cu un volum de nuvele „Sultănică“. Cu toată tendința sa de a înfățișa viața în aspectul ei realist, așa cum procedase toți scriitorii din școala literară ce a urmat romantismului, Delavrancea prin temperamentul său de exuberanță romantică reușește să creeze scene și tipuri care poartă pecetea acestei din urmă maniere literare. După ce s'a încercat în genul basmului (Palatul de cleștar etc.), al nuvelei din trecutului istoric (Răsmiriță, Odinioară etc.), al nuvelei din viața țărănească (Sultănică etc.) și al aceleia din viața mahalalelor bucureștene, Delavrancea zugrăvește în culori nu tocmai simpatice și pe înalții funcționari, în nuvela sa de proporții mai întinse, „Paraziții“.

Observator mai puțin fin, decât Caragiale de exemplu, Delavrancea nu izbuțește să ne redea tot aspectul vieții orășenești, deși încearcă să introducă o serie de cuvinte și dialoguri care par a fi tipice pentru mediul descris. Tot atât de puțin fericit a fost și în descrierea vieții de țară, unde el nu cunoștea îndeajuns tot aspectul ei de primitivism și poezie, și nici mijloacele formale: limba populară etc., care sânt absolut necesare pentru scriitorul care vrea să înfățișeze acest mediu rustic. În cele câteva nuvele din viața țărănească, se observă foarte ușor, forma artificială a scriitorului și descrierea neverosimilă a mediului.

Lexicul popular este adunat cu ajutorul dicționarului și, plasat de multe ori cu un prisos prea bogat de expresii și cuvinte dialectale, în situațiile și scenele descrise, care nu reclamă acest lucru.

Temperament exclusiv romantic. Delavrancea reușește să ne dea o serie de

povestiri din trecutului istoric și o serie de basme cu tot aspectul lor de miraculos și fantastic, care rămân în literatura noastră ca exemple desăvârșite. Nuvele „Răsmiriță“ și „Odinioară“, basmul „Palatul de cleștar“ și alte două trei, su-



BARBU DELAVRANCEA

cele mai fericite creațiuni ale autorului în acest gen.

După vre-o zece ani de neactivitate literară, Delavrancea apare într'un gen total nou: teatrul.

Admirator pasionat al trecutului nostru, autorul desigur a căutat să abordeze



vale a gândului, a emoției, a lumii și a faptelor. Planurile sunt mânuite cu atâta siguranță și violență, că se înlocuiesc unele pe altele, fiecare având mai multe valori, și pe deasupra, ca o cheie a tuturor, se revarsă o muzicalizare simfonică în care, fari și variate, ritmurile bat ca un ecou al creației.

Un vers.

E noaptea o păgână, o maură.

și din acest vers, repetat ca un motiv de vas într'un cromatism șerpuit și pectat, izvorăște și gândul, și puzderie de forme, și se desfac în bariolări pe fond ultramarin sărbătorile venețiene. Gesturi înlocuiesc și sugerează gând, alături o imagină se repetă cu persistență de mireazmă de fruct copt până când se desghioacă dintr'ansa cuprinsuri de emoție legănate în nemărginire, patosul se cameleonează de tăle. Și iarăși câte odată gândul și gestul, drama și cântecul se stratifică asemenea pătrățelelor de mozaic, dungi de curcubeu în fundul unei bolți adânci, iar abstracția își pipăie singură forme în spulberări colbării de agată, și însăși nașterea idiomului indică de pildă, se transformă, când Däubler îl povestește, într'o pasăre aprinsă cu aripile împenate de ritm. Deseori un singur cuvânt este adevăratul iscoditor de vrajă: În intermezzul orfic numele zeului „Pan“ are acest rost, când proptit la

sfârșitul rândului, în rimă, și când aruncat între versuri, ca o izbucnire, ca un strigăt în amețea purificator revelatoare a inițiației ruperi sau pâării scurt de tobă.

Paralelismul tuturor acestor procedee cere cititorului agerime și de gând și de transpuneri de simțământ, ca să se poată orienta și regăsi în pădurea de mii de versuri a epopeii duduitoare de concepție. Căci „Aurora Boreală“ este asemeni unei îngrănădiri uriașe de grâne în silozuri de trăire a vieții multicolore, în tr'ansa lăcesc leneșe comori, cioburi de ceramică udă, oaze și uluitoare incinerări, obelișce de cuvânt și pișcine.

Altminteri de cât Paul Valery, care strănuie pe acele plaiuri înalt străvezte de unde toate înfăptuirile sunt egale și deschise Theodor Däubler la celălalt pol al culturii moderne, soarbe și răscoace în sine, ca un cupcător de var, chipurile vieții.

Și dacă acela înseamnă începutul, a cesta înseamnă, prin dragostea sa pătmașă de lumină, trecerea la clasicismul Occidentului de astăzi, dar nici poetul „Tinerii parce“, nici rapsodul „Aurora Boreale“, care la 17 August a împlini cincizeci de ani, nu suferă comparație.

ȘTEFAN NENIȚESCU



FLOAREA DE CICOARE

(Din psihologia artistului contemporan).

I

„Tantei Netta”

Răsfoiesc în vrafal vechilor scrisori. Desprind din pachetul de foi galbene, filă cu filă — și fiecare filă mă îmbată de aroma dulce, adâncă, odihnitoare, ca aceia a florilor uscate, ce-au stat pe inima înghețată a unui mort drag. Mireasma această pare o altă formă a gândurilor și sentimentelor bunului meu prieten pictor. Colas de Pontoise, care, acum douăzeci de ani, s'a sinucis în împrejurări deosebit de înfricoșătoare, după ce, mai întâi, curmase viața celor trei copii, dar cruțând-o — pentru motive felurite interpretate — pe aceea a soției.

Mă opresc la foaia care mă țintuiește mai mult prin caligrafia ei mărunță, delicată și limpede. E, în scrierea aceasta, oglindirea unei discipline interioare și a unei clarități de sentimente care te obligă să o urmărești și să-i dai ascultare cu încordarea evlavioasă cu care ascuți o liurăghie.

Cerneala de China — cu care prietenul pictor obișnuia să-și scrie epistolele — servindu-se de aceeași peniță vioaie de care se servea schițându-și desenele — se ivește, încă proaspătă, pe câmpul hârtiei galben mat, variind, după scara accentelor, dela negrul cald de catifea, la carbuniul cu scăpărări de șmalțuri.

Transcriu întocmai, cu sentimentul că îndeplinesc slujba sfântă a dezgropării:

„ — — — — —
 „ — — — — —
 „ — — — — —

— în angrenajul mecanicii universale, în desfășurarea forțelor cari plămădesc, încheagă și imprimă materiei un ritm și un scop — noi nu însemnăm nici cât semincioara de mac aruncată în viațele sălbatice involburate ale Oceanului. Ne naștem fără voia noastră, trăim, privind spre soare câte-va clipe pe cari le numim deconii și reintrăm în nesfârșita tăcere atunci când jocul logic al uriașelor forțe, singurele conștiente, te cer ca pe un material al lor, indispensabil în crearea altor forme, cu alte rosturi și, firește, cu alte adâncimi de perspective, sau, poate cu nimic — întocmai ca înainte de naștere. M'am îndoit întotdeauna de liberul arbitru al voinței noastre. Plutesc asupra noastră fatalități grozave și neclintite, Voluptățile noastre fiziologice, elanurile noastre sufletești, tristețile noastre grele — până și culoarea ochilor noștri, sunt hotărâte, în scurgerea milioanei de secole, de o voință supremă — matematic activă.

„ — — — — —
 „ — — — — —

„Hoinăream, copil, prin livezile ce împrejmuiu via noastră bătrânească. Florile de cicoare râdeau pretutindeni cu fața lor mică spre scare. N'am îndrăznit niciodată să calc peste ele, n'am îndrăznit nici odată să le smulg și să le arunc în șanțul viei — cum făceau rarii mei tovarăși de joacă.

Petele acele albastre, un albastru lao-

laltă nevinovat și viu, punea așa adânc stăpânire pe simțurile mele și răscoleau atâtă frageda mea fantazie — cum numai ochii sinilii ai nefericitei copile din povestea cu zmeii, izbutea. Ah!... poveștile buniții, depănate, pentru mine, în serile lungi de toamnă, cu întunecimi fantomale și plânsete de ploaie, prin streșini. Iarna aveam, sfâșietor, nostalgia florilor de cicoare. Tăcerile mele bolnave îngrijorau pe părinții, cari, uneori, îmi puneau întrebări scabroase, ce-mi flagelau virginitatea. Sufletul meu întreg se scufundase în religia ochilor de cicoare.

„ — — — — —
 „ — — — — —

„În prima Duminică după Paști, argatul nostru m'a luat de mână, spre sat, să-mi arăte jocul țaranilor. Ziua era bună și calmă, ca un parfum discret de tei. În fața hanului strada furnica de femei și bărbați în haine curate și luminoase, iar fețele tuturor râdeau. Ca să pot vedea mai bine, argatul nostru mă urcă pe umărul lui. Văzui atunci, peste capetele mulțimii, un spectacol hazliu: un țarau hătrân, burtos și negru, ținea în dinți o bășică mare cât el — și bășica țipa săltăreț și ascuțit fiindcă moșul o gătuia cu ghiarele lui.

În jurul moșului, perechi-perechi ju-păiau caraghios, cu mutre vesele.

O larmă de vorbe și râsete se ridica peste mulțimea din fața hanului — și fiindcă nu pricepeam nimic în zgomotul acesta general, sufletul meu se închise ca într-o cutie de plumb și tristețea mă cuprinsese iarăși. Dar, iată, țipetele pitigăite ale bășicii încetară brusc, perechile jucătoare se rupseră — și toată mulțimea începu să alerge, zdrobindu-se, iar de undeva se auzeau strigăte de alarmă și de groază. Mă simții scoborit de pe umerii argatului, apoi strâns de niște brațe puternice și străbătând astfel, printr-o gloată brutală, înecunită de spaimă, până la o scăriță care se oprea sub un acoperiș negru.

Decodată zării o trăsură goală, cu caii în spumă și dezordine, trecând, cu iuțea fulgerului, în lungul străzii, printre mulțimea care, rostogolindu-se prin șanțurile laterale, urla. Un nou de praf acoperi ulița și crezui atunci că toate se prăbușesc și că pământul piere — așa cum îmi octise bunica într-o carte bisericăască.

În pieptul meu simțeam o greutate ucigătoare: parcă sufletul zburase din mine și nu rămăsese decât un munte de plumb.

Argatul îmi șopti, cu răsuflarea întretăiată:

— „Au luat vânt caii și s'au oprit în gardul nostru”.

După asta o femeie veni alergând, în țipete jalnice:

— „... în poartă Pal de Pontoise, au zdrobit-o pe Dora, orfana”.

Nu știam ce înseamnă a fi zdrobit de cui, cari au luat vânt... și nici n'oi cunoșeam pe Dora orfana, dar numele acesta îmi trezi în minte pajiștea mea cu flori de cicoare... copitele cailor lovind peste ochii sinilii... peste inima mea... în cari ochii aceia cântau melodii înalte și pure, ca azurul.

„Avui atunci pentru prima oară sentimentul că sunt lovit de o nenorocire mare — sau că voi fi.

„ — — — — —
 „ — — — — —

„Când ajunsei cu argatul pe prispa casei noastre, mama ieșea din odaia cea mare cu un braț de carpe murdare de sânge. În urma ei venea tata, palid ca hârtia, se repezi la mine plângând și, după ce mă strânse la pietul lui cu o

rama istorică. Aici temperamentul său imantant se afla într'un mediu prielnic. Priitorul nostru își găsi drumul care teza să-l ducă repede spre un succes devârșit. Și în adevăr așa a fost. Entuzasmul de care s'a bucurat trilogia sa torică în fața publicului era aproape cunoscut în istoria teatrului românesc. Iar dramele istorice ale lui Alexandri dela comedie lui Caragiale, Teatrul ațional nu mai înregistrase o așa de gătată și furtunoasă primire, din partea spectatorilor. Succesul era asigurat și auzul era chemat să ocupe locul de cel al mare dramaturg al acestei epoci.

La vre-o câți-va ani după reprezentarea celor trei piese cunoscute: Apus soare, Viforul și Luceafărul Delavrancea abandonează drama istorică și impuse două comedii „Irinel” și „Hagi idose” care nu mai pot obține acelaș succes. Supărat de această cădere, autorul părăsește cu totul teatrul și se dedă numai oratoriei. Ultima piesă „A noastră conștiință” apare după moartea sa. Având un neîntrecut dar de a impresiona masele. Delavrancea ajunge în urt-timp „cel mai mare orator al epocii noastre” așa cum l-a numit Titu Ionescu.

Celebrele sale pledoarii și discursuri Cameră, luptele sale îndârjite pentru trarea noastră în acțiune alături de liați pentru înlăptuirea idealului național formează cea mai frumoasă glorie unui mare om politic și neîntrecut patriot român. Numele său trebuie să stea alături de acel a marilor căpitani și conducători de oaste, alături de vitejii eroi re și-au sacrificat viața pentru pa-

astăzi memoria marelui Delavrancea ceacă să dispară din mîntea noastră. Popularitatea sa a fost mistuită odată cu ecare lui din mijlocul nostru. Dacă cercăm să citim acum opera sa oratorică, ca nu ne mai impresionează așa ul. Toată căldura și entuziasmul ei, au însuflețite de om și odată cu mîntea lui se pierde pe încetul și ea. Aasta a fost în genere soarta marilor oratori. Oratoria fiind ecoul spontan unui anumit timp, ecou însuflețit de arii vorbitori rămâne interesantă numai pentru acea vreme; nu și pentru posteritate. Actualitatea de ieri diferă ul de cea de astăzi.

Aproape acelaș lucru putem spune și spre nuvelistul și dramaturgul Delavrancea.

Nuvelele sale, vorbesc de cele reușite, și fost și ele alcătuite după o anumită anioră literară care astăzi nu mai este modă. Nefiind izvorite din preocupă-le unei arte durabile, ele erau sortite să treacă repede în repertoriul istoriei terare.

În ceace privește trilogia sa istorică, și nu putea să se mențină mult timp pe scena teatrului nostru, deoarece dramaturgul nu reușise să oglindească în ea ul aspectul istoric al epocii descrise și și ci nu o înarmase cu toată tehnica unor rame desăvârșite.

Un luceafăr cu razele învăluite de o ală de nori, așa apare astăzi figura oratorică și literară a marelui dispărut Bar-n Delavrancea.

GH. CARDAȘ



patimă pe care nu i-o știusem, îmi porunci îngrozit :

-- „Fugi, fugi, în odaia buniții, copil nenorocit!“.

„Până a doua zi n'am îndrăznit să fac vre-o întrebare. Nu mă pricepeam ce să întreb. Nu aveam putere să întreb.

După amiază bunica intră în odaie fără să se uite la mine blajin, ca de obicei, fără să mi netezească părul cu mâna ei alintătoare. Aceasta îmi crescă și frica și durerea — până la cruzimea curiozității.

„Când am simțit că mama, tata și bunica sfătuiesc, șoptind, în sufragerie, n'am strecurat pe prispă și am intrat la Dora.

„O babă din curte dormita pitită lângă pat și mesteca ceva, neobosit, cu fălcile ei moi.

De sub pătura albă, și profilându-se pe perina albă, un căpșor de copil alb ca varul, stătea nemșcat, cu ochii deschiși... și ochii priveau drept la mine... și ochii luminau ca cicoarele mele, pe cari mi le sfârțicaseră sub copite caii ce luaseră vânt.

„Ochii accia priveau la mine, așa de bun, așa de adânc, așa de senin, de parcă tot cerul se uita prin ei la mine.

„M'am înălțat în vârful picioarelor goale, m'am aplecat peste fruntea accia năucă și am sărutat pe rând fiecare ochi și simții că ei erau răcoroși, întocmai ca roua de pe cicoarele mele scumpe, din livadă. Când am ridicat capul, floricelele de cicoare dispăruseră. În locul lor stăteau, încremenite, două căpăcele de un galben pe cari nu'l mai văzusem vreodată : îmi făcea frig și teamă...“

„La școala primară — unde, peste câteva luni dela întâmplarea aceasta tristă, tata mă dăduse să învăț alfabetul și socoteala — sosise medicul vaccinator, o persoană înaltă, mătăhăloasă, cu frac și un cilindru enorm, sub care toată figura se reducea la o gură fleșcăită, de pește, și o mustață care se scurgea din nări, ca niște icre negre — putrede.

„Nu știu pentru ce, masca mă scârbi până la lașitate. Aveam credința că omul acesta e trimis anume pentru mine, să mi facă un rău. De aceea, când a intrat în clasă, unde noi îl așteptam cu brațele dezgolite, îmi dădău drumul pe fereastra deschisă care răspundea în grădinița cu poame, și rămăsei, ca un ghem, în iarbă înaltă și umedă. Așteptam acolo, stăpânit de teama de a nu fi descoperit și de mândria că am putut să nu fiu atins de mâna omului acela, pentru mine, infernal.

„Un țipăt, din clasă, căzu pe fereastră, în urechile mele, ca un vârf de coasă. Infricoșat, încercai să mă ridic și, sprijinindu-mă, mâna mea întâlni, lângă zid, tulpina unui porumb. Primul dintre colegii mei țipase : oare de usturimea briceagului vaccinator sau de spaima și greața provocată de atingerea doctorului? Mă strecurai ușor, pe lângă zidul alb și — ajuns la colțul clădirii — privii cu teamă îndărăt ; mâna mea dreaptă însemna, pe perete, succesive pete negre.

Țăciunele tulpinei de porumb putea să mă trădeze... Dacă mă prinde și pe mine?... Rămăsei pironit, acolo în colțul acela, și degetele mele lunecau pe asprimea zidului, nervoase, ca și cum căutau o salvare. Mă gândii : să mi curăț degetele. Mă aplecai ușor și smulsei un pumn de iarbă, delângă mine, O, Doamne !... când trecii prada aceasta pe sub ochi, descoperii în ea două roțițe de cicoare. Ca să nu le mototolesc, nici să le arunc, le presai, una lângă alta, pe zidul școlii, spoit proaspăt.

Universitatea populară „Coasta de Argint

PRELEGERILE D-LUI ȘTEFAN I. NENIȚESCU

După conferințele d-lui O. W. CIZEK, a urmat pentru același public foarte numeros, un ciclu de trei minunat alcătuite și echilibrate prelegeri ale d-lui Ștefan I. Nenițescu, care, dela început, a știut să cucerească publicul prin elocința sa poetică și cuprinzătoare de gând, ager și sugestiv. Intr'o aleasă, convingătoare și conștient stilizată expunere, conferențiarul a susținut o serie de analize care privesc ultimele aspecte ale artei moderne.

Analizele au privit mai de grabă substratul și problemele interioare, decât formele acelor curente care în parte sunt încă în formație.

Întâia prelegere a purtat titlul : „**Omul în arta modernă**“. Conferențiarul a căutat să tâlmăcească publicului rostul pe care l-a avut în genere „**OMUL**“ până în preajma timpurilor noastre, desprinzându-se din evoluție situația de astăzi.

Accasta s'a încheat în epitetul de nou clasicism, clasicism expresiv.

După părerea conferențiarului, el înseamnă pentru întreaga cultură modernă sinteza drumului bătut, adică integrarea experiențelor și bogățiilor descoperite dealungul aceluși drum, în forma ultimă a împăcării conflictului.

Publicul impresionat de puterea sugestivelor expunerii, s'a lăsat purtat de idei ca de o viziune arhitectonică. Urmărind drama gândului, despre care d-l Nenițescu a vorbit pe larg, el a ajuns astfel în pragul bolții bizantine.

În a doua conferință, despre „**Bizantinismul de azi**“, d-l Nenițescu a scos în limpede evidență valoarea pe care o poate avea mitul în drumul culturii noastre spre un nou clasicism, înfățișând totodată abstractul lăuntric și lărgimea hieratică a bizantinismului atât de fericit opus tendințelor din Apus. Intr'o profundă analiză a sufletului popular, conferențiarul a știut să lumineze împospătarea elementelor ce se vor desprinde din tendința spre noul clasicism, care pentru noi va trebui, ca să trăiască, poate și mai sincer decât în Apus, să fie un clasicism trecut prin bizantinism.

A treia conferință a avut menirea de a scoate în evidență „**Rostul Balcicului în arta româ-**



„Un scârțit de porțiță mă făcu să mă arunc câți-va pași spre fundul grădinii și să mă lătesc, de-alungul, în iarbă.

„Așteptai o clipă, privind cu inima mică spre locul de unde venise zgomotul porțiței, care se deschide. Ochii mei întâlneau atunci, cele două roțițe albastre, de cicoare. Ele păreau așa de rotunde, așa de nevinovat albastre, așa de calde și clemătoare ! Inima mea mică prinse atunci a bate cumplit : acolo pe zidul acela alb din spatele școlii, ochii Dorei se deschiseră vii în împrejurarea aceasta, pentru mine, și mă fixau, ca și atunci, cu nețărmită și dumnezeiască luare aminte și cu o resemnată rugare...“

„Dar, iată, silueta mătăhăloasă a medicului se ivi, cu cilindru pe-o ureche, cu gura accia fleșcăită, de pește și mustața ca o scurgere de icre negre. M'am lipit cu pieptul de pământ, în iarbă protegitoare. Medicul iscodi în dreapta și în stânga, cuprinsul grădinii, apoi... Dumnezeule !... își desfăcu haina și urină pe peretele școlii, peste ochii sinilii ai Dorei!“

Aici, răbdătorule cetitor, se sfârșește prima stivă din vrafal cu scrisori vechi ale prietenului meu, pictorul Colas de Pontoise — pe care, transcriindu-le, îmi pare că am săvârșit slujba sacră a dezgropării.

N. N. TONITZA

nească“. D-l Nenițescu a înfățișat cu deosebită căldură misiunea pe care o poate avea de cum înainte Balcicul, ca un centru îndrumător de cultură, căci aspectul său se potrivește nouile tendințe. S'ar putea spune că pictul românesc a început să se desbrace acic varii aspecte impresioniste, apucând un drum nou, oarecum susținut de mentalitatea bizantină a locului.

D-l Nenițescu a comparat coasta Balcicului cu cea grecească și a arătat că tocmai aici fi locul meritoriu pentru un teatru în aer liber ca și pentru un monument lui Eminescu, ca a cântat marea fără să-și poată însuși pe d plin sufletul ei clasic. Înainte de toate, îns Universitatea Populară „Coasta de Argint concepută și înjghebată cu atât de multă însofleție de directorul ei, Octavian Moșescu, v îndruma tineretul nostru dornic de frumos și va concentra pe acest încântător colț al țării noastre multe forțe culturale.

Conferința d-lui Nenițescu a deschis orizonturi noi Balcicului.

CONFERINȚA D-LUI EMANOIL BUCUȚA

După conferințele d-lui Ștefan Nenițescu, urmat o cât se poate de variată și sistemat concepută prelegere a d-lui Emanoil Bucuța despre câteva „**Probleme ale mării românești**“ — temă ce nu putea lipsi din cadrul Universității Populare de pe coasta Mării Negre.

Intr'o limbă literară puternic și organic încheată, caracteristică altminteri pentru autorul „**Legăturii roșii**“, d-l Bucuța a desfășurat cu multă elocință fazele pe care omenirea le trăiește pe mare, zugrăvind în același timp în sugestive culori rostul pe care l-a avut mare în desfășurarea culturilor, ajungând astfel mai lesne la un universalism stăpânitor peste mări și țări. Conferențiarul a desvolat apoi toate eforturile făcute de popoare pentru a ajunge la mare și pentru a o cuceri.

În a doua parte a conferinței, d-l Bucuța a desvolat, bazându-se pe multe date din istoria noastră, pe un foarte bogat material, atitudine avută de poporul român față de marea năzuințele lui ce se putea îndrepta hotărât spre mare de abia după împlinirea altor idealuri, legate de nevoile lui mai restrânse și mai apropiate. De aceea poporul nostru de pători și țărani, căutând chiar drumul spre coastele mării, nu a înțeles încă până astăzi fire și rostul Mării în dezvoltarea lui. Conferențiarul a încheat propunând creșterea și organizarea unei puternice societăți nautice, care să cuprindă trei secțiuni și anume : una economică, una științifică și una artistică. Ele ar avea menirea să educă poporul nostru pentru frumusețile și pentru cucerirea mării.

Publicul, foarte numeros, ce umplea sala a aclamat cu mult entuziasm pe distinsul conferențiar.



29 August, 1834 : S'a ținut primul examen al „**Societății filarmonice**“ înființată de I. Heliade Rădulescu la începutul lunii Octombrie 1833 în București.

30 August, 1840 : S'a născut în satul Liteni (Jud. Fălțitieni) junimistul Gheorghe V. Liteanu.

1848 : S'a născut în Craiova Gheorghe Bengescu.

1 Septembrie, 1847 : S'a născut în satul Ilișești (Bucovina) folkloristul Ștefan Meon Floarea Marian.

2 Septembrie, 1861 : S'a născut Oțelele Mari (judetul Vâlcea) autorul dramatic Mircea Demetriade.

1900 : A murit la Iași filologul Ardeleanu Densușianu.

4 Septembrie 1864 : A murit la Craiova Ion Maiorescu.

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

0 OPERE GENERALE. BIBLIOGRAFIE. ANUAIRE GENERALE. PRESA.

Balan (Teodor). — Teodor Racoce și „Chrestomaticul românesc”. Cernăuți, (Tip. **Glusul Bucovinei**), 1926, p. 347—370. Fig.

087. 1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Povești rusești. Fluierul năzdrăvan. București, **Adevărul**, [1926], 31 p. Fig. Lei 5. (Biblioteca „Tineretul” pentru copii și tineret 3).

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

Vlad (Dr. C.). — In domeniul inconștientului (psihoanaliză). Plocești, (Tip. **Lumina**), 1926, II + 304 p. 160.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Schütz (Blasius). — Die Demut ihr Wesen und ihre Stellung in der Moral nach dem Hl. Thomas Aquin. Timișoara, (Buchdruck. **Der Landbote**), 1926, 38 p.

Popescu (Ioan Ștefan). — Povățitorul Creștinului Ortodox Răsăritean In timpul Sfintei Leturghii. Ediția II-a. Constanța, (Tip. **Constanța**), 1926, 76 p. Lei 8.

Vintilescu (Iconom Petre). — O propozițiune liturgică. „Cu înțelepciune drepti!” ori „Cu înțelepciune dreaptă”. Pitești, (Tip. **Artistica**, P. Mitu), 1926, 29 p. Lei 20.

Dan (Dimitrie). — Ctitoria hatmanului Luca Arbore. Craiova, (Tip. **Ramuri**), 1926, 10 p. Fig.

Stănoiu (Ierom. Damian). — Mănăstirea Țigănești. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 25.

Az erdélyi román kath. státus. Fontosabb jogtörténelmi okmányai. Cluj, **Közli az igazgatótanács**, 1926, 46 p.

3 ȘTIINȚE SOCIALE. SOCIOLOGIE.

Institutul social român 1921—1926. București, (Tip. **Cultura Națională**), 1926, 39 p.

Brăileanu (Traian). — Ethic und Soziologie. Ein Beitrag zur Lösung des Problems „Individuum und Gesellschaft”. Cernăuți, **Romuald Schally's**, Nachf. F. V. Mühldorf, 1926, 31 p.

31 STATISTICĂ.

Direcțiunea generală a Căilor Ferate Române. Statistica comercială a transporturilor pe anul 1924. București, (**Imp. Căilor Ferate Române**), 1926, 61 p.

Reuniunea Uzinelor electrice de pe teritoriile alpine de România. Statistica — Statistik — Statistika. 1925. Sibiu, (Tip. **W. Krafft**), [1926], 93 p. + hartă.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Alexandrescu (Traian). — Repertoriu Fiscal alfabetic pentru impozitele societăților comerciale și civile și pentru impozitul comercial al societăților și firmelor individuale, conținând instrucțiunile ministerului de finanțe, deciziunile comisiei centrale fiscale și jurisprudența până la zi. București, (Tip. **Bucovina**), 1926, 329 p. Lei 185.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Alexandri (V.). — Poetii la cărma țării. Discurs rostit în memorabila ședință a Senatului dela 10 Octombrie 1879 contra suprimării art. 7 din constituție și contra acordării drepturilor civile jidanilor. Iași, (Tip. **Viața Românească**), 1926, II + 37 p. Lei 10. (Biblioteca Arma No. 1).

Dobrescu (Aurel). — Legea Electorală pentru Adunarea deputaților și pentru Senat. Cu deslușiri și îndrumări. Ediție prevăzută cu tablă de materii amănunțită, cu formulare electorale trebuincioase și cu Indice alfabetic, care tâlmăcește legea pe înțelesul tuturor. Sibiu, **N. Bratu**, 1926, 128 p. Lei 15. (Biblioteca Partidului Național Nr. 4).

Codurile României. Organizarea judecătorească. Colecția completă a legilor și regulamentelor privitoare la organizarea judecătorească unificată. Cluj, **Lumina**, 1926, XIV + 404 p. Lei 240.

35 ADMINISTRAȚIE.

Buha (Alexandru). — Administrația comunală. Manual cuprinzând elemente din dreptul constituțional, administrativ, financiar și matrimonial, noțiuni de contabilitate, dif. legi și regulamente, completat cu explicare teoretică și practică, cu modelele și exemplele necesare. Lugoj, (Tip. **Ludovic Sziklai**), 1926, 1246 p.

(Mișu) și E. **Cusin**. — Anua-tomobilelor și trăsurilor din țară și Harta României cu so-kilometrate. București, (Tip. **& Co.**), 1926, 224 p. + hartă. Lei 100.

35.5 ARTA MILITARĂ.

Alléhaut (Colonel). — Lupta infanteriei Studiu analitic și sintetic după regulamente ilustrat cu cazuri concrete din războiul 1914—1918. [Traducere de] Locot. Colonel Ioan Popescu. București, (Tip. **Sportul**), 1926, 172 p. + 3 pl. Fig.

Ghleps (Colonel Artur). — Serviciu și etape. Principiile fundamentale de organizare și funcționare. Sibiu, (Tip. **Jos. Drotleff**), 1926, XI + 376 p. + 1 pl. Fig., hartă.

Iacobescu (Locotenent Gheorghe). — Aeronautica militară. I. Observația și fotografia aeriană. Studiu la îndemâna tuturor celor care se interesează de problemele Aeronauticii Militare. București, (Tip. **Triumful**), 1926, XIV + 166 p. Fig., hărți.

37 INVĂȚĂMÂNT. PEDAGOGIE.

Mureșanu (Constantin). — Educația multimilor [prin școale creatoare]. Vatra-Dornei, (Tip. **Școala Română**), 1926, 72 p. Lei 30.

Tabacaru (Gr.). — Problema pedagogiei sociale. Direcțiuni și tendințe. Ediție nouă. Bacău, (Tip. **Școalelor militare de administrație**), 1926, 87 p.

Brandsch (Dr. Heinz). — Geschichte der siebenbürgisch-sächsischen Volksschulen. Schässburg, Verlag und Buchdruck. **Markus**, [1926], 158 p.

Dima (G. A.). — Reforma învățământului secundar. Considerațiuni generale în legătură cu dezideratele facultății de științe din Cluj relative la reorganizarea școlii secundare și la pregătirea profesorilor secundari. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 67 p. Lei 40.

Popovici (Iconom Mitrofor Constantin). — Anuarul seminașului teologic superior „Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni” din Chișinău. Note din istoricul seminarului. Chișinău, (Tip. Eparhială **Cartea Românească**), 1926, IV — 169 p. + 5 pl. Fig.

Botez (Dr. G. I.). — Catalogul tezelor de doctorat și al doctorilor în medicină și chirurgie proclamați de facultatea de medicină din Iași dela înființarea ei 1879 până la 31 De-

cembrie 1925. Iași, (Tip. **Viața Românească**), 1926, 109 p. Lei 125.

b). Manuale didactice pentru învățământul secundar.

Dobrescu (N.). — Istoria Bisericii române pentru clasa VI secundară. Ediția patra revăzută de Preotul Ioan Mihălcescu. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 114 p. Fig. Lei 36.

Mihălcescu (Preotul Ioan). — Dogmele religiei creștine ortodoxe și noțiuni de liturgică pentru clasa IV secundară. Ediția VII. București, **Pavel Suru**, [1926], 90 p. Lei 25.

38 COMERȚ. TRANSPORT.

Casassovici (Ing. C.). — Comercializarea produselor industriale. București, **Institutul economic românesc**, 1926, 16 p.

Dașcovici (N.). — Politica comercială a Dunării. București, **Institutul economic românesc**, 1926, 12 p.

Popesco (Ing. Georges). — La Navigation et la Politique Commerciale. Bucarest, (Typ. **Cartea Românească**), [1926], 24 p.

Toroceanu (Ing. Corneliu). — Creșterea producției de petrol și Chestiunea transporturilor. L'accroissement de la production de pétrole et La question des transports. București, (Tip. **Eminescu**), 1926, 16 p. + hartă.

39 OBICEIURI. FOLKLOR.

Bogrea (V.). — Sfinții-medici în graiul și folklorul românesc. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, p. 169—182.

Precup (Emil). — Păstoritul în munții Rodnei. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 58 p. + 3 pl. Fig. Lei 50. (Biblioteca Dacoromaniei No. 3).

Schweizerische Volkslieder. Chants populaires suisses. Bukarest, **Herausgegeben vom Schweizerklub**, [1926], 54 p.

Pamfile (Tudor). — Căntece bătrânești. Doine. Mustrări și blesteme. Din lucrările postume. Tecuci, (Tip. **Cultura**), 1926, 174 p. Lei 20.

4 FILOLOGIE.

Szöcs Mihály. — Francia kiejtés és olvása-as a Grenoblei és Párisi egyetem hangtani előadásai, hangtani laboratoriumi kísérletek és a legújabb elméletek alapján rajzskkal. A szövegek olvasását francia tanárok őriztek ellen. Székelyudvarhely, (Nyom Részvénytársaság), 1926, 104 p.

5 ȘTIINȚE PURE.

Steopoe (A.). — Sur la constitution du carboxyle. Bucarest, **Société roumaine des sciences**, 1926, 12 p.

P. [opescu]-Voitești (I.). — Progrese științifice. Cutremururile de pământ. Cluj, (Tip. **Viața**), 1926, 16 p. Fig., hărți.

Velculescu (A.). — Sur la térébenthine de Picea excelsa L. Bucarest, **Société roumaine des sciences**, 1926, 7 p.

61 MEDICINĂ. FARMACIE. MEDICINĂ VETERINARĂ.

Gherman (Dr. Constantin). — Certificatul de sănătate în căsătorie. Studiu medico-social. București, (Tip. **Române-Unité**), 1926, 39 p.

Moscu (Dr. Constantin). — Simpatectomia periarterială. București, (Tip. **Poporul**), 1926, 15 p.

7 ARTE.

Anheuer (Otto). — Über Ausbildung der Stimme zum Kunstgesang (Oper, Operette, Konzert). I. Stimmbildung. Timișoara, **Im Selbstverlage des Verfassers**, [1926], 47 p.

*) A se vedea tabloul clasificării zecirale în numărul 1.

E C O U R I

VLASIE LITERARĂ ?

Primum din partea d-lui Camil Petrescu, următoarea scrisoare, căreia îi facem loc în dorința unor desmințiri pe care moravurile noastre literare le așteaptă cu înfrigurare.

PRIETENE PERPESSICIUS,

Mi s'a prezentat zilele trecute, ca fiu al d-lui Estimiu, un tânăr oarecare împodobit cu o bătă, cērându-mi, să nu mai „sujur“ pe autorul Ringalei. Am admirat lașitatea acestui scriitor încă odată, după ce am admirat-o și în 1916, atunci când s'a făcut turc, numai ca să fie scutit de mobilizare. (Chit ca să fabrice piese patriotice pe urmă). În loc să vină d-lui să încaseze o pereche de palme l-a trimis pe acel biet tânăr nevinovat, mai ales că știa cât mă preocupă în ultimul timp sportul. Fiește că între noi o chestie nu poate să existe. Tânărul mi-a promis că va fi vai de mine „când nu va mai fi singur“ (textual). Pe urmă a povestit că are sub ordinele lui 20 de salariați ai d-lui Victor Estimiu. Cum și alți critici au fost amenințați, nu ai impresia că după francmasonerie, d. Sandomirski introduce în literatura noastră sistemul scump inimei sale, al comitațiilor ?

Ce zici ?

CAMIL PETRESCU

DRAMA CONTIMPORANĂ

D. Lucian Blaga ale cărui piese de teatru precum : Zamolxe, Tulburarea apelor, Daria, Fapta, au adus, ca și în poezie de altfel, o notă de originală modernitate, vorbește despre drama contemporană în convorbirea acordată ziarului „Rampa“, din 21 August : -

Despre tot ce s'a pretrecut dela moartea teatrului naturalist dincolo de hotare; se știe relativ puțin la noi. Ne-ar fi desigur greu, dacă nu cu neputință să rezumăm într'o singură formulă toate acele învieri ale teatrului, unele mai isbutite, altele mai puțin, prin cari s'a încercat o evadare din realitate. La Francezi un Claudel, la Germani un Werfel, (că, să amintim unul între mulți), reprezintă tendința de, spiritalizare a teatrului. Drama lor, culminează în anumite momente de ridicare extatică a personajilor, în convertire sau magică îndreptare. Catolicismul, budismul și alte doctrine spiritualiste, sunt din adânc, trase la contribuție în acest gen de teatru. Ca învieri în alt sens se așează în aceeași linie de asalt un Strindberg și Wedekind. Înțelegem partea aceea din teatrul lor foarte variat, care smulgându-se din clișeele naturaliste încearcă să dea oarecum esențialul firei omenești, animalitatea vampirului, glasul crud impersonal al instinctului.

Personajile sunt ireal creșcute, de proporții halucinante. Intre cei tineri, un Bronnen și un Brecht în Germania (cei mai discutați astăzi), continuă linia aceasta. Un alt gen de teatru nou reprezintă G. Kaiser (în parte și Toller) ; în dialog comprimat se desfășoară acțiuni fără de însemnătate anecdotică, culminând în conflicte de idei-forțe. Personajile nu mai există prin ele înșile ca indivizi, energiilor deslănțuite. Desnodământul e adesea vizionar și deschide perspectiva unei vieți mai înalte. Alt gen devine reprezentativ prin opera unui Shaw, Pirandello, Sternheim. Ei aduc pe scenă toată problematica vieții moderne. Dialogul e dialectic. Rolurile foarte rar au mai mult trup palpabil decât al unor fantome jucăușe. Ele se schitează vorbind, superficial, adânc.

Inițiativa e todeauna în mâna autorului : personajile sunt de multe ori numai acest singur

eu multiplicat, pentru a vădi mai interesant o teză filozofică.

„MITICĂ POPESCU“

Într'un interview acordat „Ramei“ din 22 August, d. Camil Petrescu, lămurește resorturile noiei sale comedii, pe care dă un ostențativă reacțiune contra foibiilor regionale, a denumit-o „Mitică Popescu“.

— „Mitică Popescu“, etc., cum le place să scrie unele gazete de dincolo, potrivit-se în glas cu cele minoritare. Cântecul e repetat cu refren. Mitică e mahalagiu, șmecher, muclit și iubitor de spirite tâmpite, crai al Căii Victoriei, amant inofensiv al modistelor, amator de mari învârteli, chiulanguiu, canalie, sau numai secătură, în sfârșit, nu rare ori e vorba de „tigănie“. Dar Mitică e cu toate acestea și încă ceva : e om de inimă. Aci e totul.

— „Dacă voui izbuzi să conving pe spectatori de acest încă ceva, Mitică va apare în sfârșit în adevărata lui lumină : axa pe care s'a organizat statul român, într'o sută de ani, dela revoluția lui Tudor la războiul cel mare. ...Și dacă mijloacele mele de realizare artistică nu mă vor trăda, s'ar putea că asemeni ca te „curcan“, porecla de „Mitică Popescu“ transformă în renume. În orice caz, teatru pe care, ca bucurăstean, nu s'o fac.

— ... ?
— „Încă odată, rostul pieșei este să infățizez un tip, tipul celui care în ordinea rurală este reprezentat prin „Ion“ și care în ordinea orășenească nu poate fi decât „Mitică Popescu“. Negreșit că procedeuul acumulării de fapte, pe care Rebreanu l-a utilizat în marele lui roman, nu poate fi aplicat în teatru, care cere o mai strictă și gradată organizare. Într'o piesă, detaliile trebuie să neapărat subordonate acțiunii ; asta nu înseamnă însă, că te poți lipsi de ele.

TEATRU ȘI SPECTACOL

În numărul pe August din „Nouvelle Revue Française“, d. Benjamin Crémieux, excelentul critic din „XX-ième Siècle“, și admirabilul împământător al lui Pirandello în franțuzeste, surprinde în caracterizări substanțiale criza actuală a teatrului și odată cu aceasta și o utilă demarcație între teatru și spectacol :

„Toate școlile literare ale secolului XIX au atacat pe rând formula „teatrului pur“, pusă la punct în secolul XVII și ale cărei două prototipuri rămân tragedia și farsa, completate cu comedia așa cum a conceput-o și realizat-o Shakespeare. Istoria, romanul, poezia lirică, au venit rând pe rând să contamineze arta dramatică. Romantismul, naturalismul, simbolismul, unul după altul, au falsificat teatrul, pe deoparte, anexând și ducând în primul plan, accesoriul : litism gratuit, culoare locală, sociologie ; pe de altă parte, escamotând sau chiar suprimând esențialul : criza, lupta, conflictul, fundamentele oricărei acțiuni dramatice. **Expresivnele dinamice** a sentimentelor în conflict, care este caracteristica teatrului, secolul al XIX-lea i-a substituit sau amestecat **reprezentarea statică** a epocilor sau evenimentelor istorice (romantismul) ; a scenelor de moravuri (naturalismul), sau a stărilor de suflet (simbolismul). În scurt, spectacolul (luând acest cuvânt în accepțiunea lui cea mai întinsă) a înlocuit teatrul. Desfășurării în durată, neîncheate mobilizări a teatrului : i-a fost substituită succesiunea spațială, fragmentată a spectacolului.

S'a spus totul despre încetinirea sau suspendarea dramei prin tiradele pur lirice, scumpe romanticilor și simbolștilor. Nu s'a stărui în dealjuns asupra nefastei influențe a romanului

asupra lui Augier, Dumas-fiul și toți autorii Teatrului Liber. În ziua în care naturalismul a pretins să aducă pe scenă o viață întreagă sau cel puțin să substituie unei crize unice, o continuare de tablouri caracteristice, felii de viață, destul de banale adeseori, cât se poate de lipsite de acțiune, în ziua aceea s'a dat o lovitură decisivă teatrului în profitul spectacolului. Cât despre istorie, ea este prin definiție un inepuisabil izvor de tablouri, de spectacole. Mania (sau habitudinea) spectacolară n'a încetat să se întetească. După roman și istorie, se încearcă să se anexeze teatrului, music-hall-ul, cinematograful, să i se îmbogățească tehnica teatrului cu tehnica acestor două redutabile vrăjmașe, fără să se observe că și music-hall-ul și cinematograful sunt mai presus de toate spectacole, în vreme ce teatrul, dacă nu vrea să se nărue, trebuie să evite tot ceea ce este „reprezentare“ ca să devie numai „expresie“. Expresie figurată, însă tot atât de distanțată de reprezentare, precât e pictura de fotografie sau un discurs raportat de Titu-Liviu de un discurs stenografiat“.

CĂRȚI PRIMITE

N. I. HERESCU : Insemnări literare (1924—1926). (Biblioteca Scmănătorul, No. 140) . ed. librăriei Dicezanc, Arad ; 1926. lei 10.

I. GRECULESCU : Domnișoara Celina, roman, tip. „Universul“ ; 1926. lei 40.

NEMO : Grafologie. Scrisul și omul. „Tiparunița“ ; 1926. lei 60.

EUGEN-PAUL SAVIN CONSTANT : Poezii, Amurg prin vitralii, Litani pentru cei uitați. Idoli de humă ; „ed. autorilor“, Craiova 1926. lei 40.

Murg prin vitralii. Litani pentru cei uitați. Idoli de humă ; „ed. autorilor“ ; Craiova 1926. lei 40.

PUNETI UMARUL ! Darea de seamă despre activitatea despărțământului în decursul anului 1925-1926. (Buletinul 43 al desp. jud. Sibiu) ; ed. „Asociațiunii“, Sibiu, 1926.

N.-T. POPESCU-LUMINA : Domnița Galini : Poezii, ed. „Ancora“. S. Benvenisti, 1926. lei 75.

INCEPUTURI DE STAGIUNE TEATRALĂ

TEATRUL NAȚIONAL va ridica cortina la 28 August cu „Fântâna Blanduziei“ și „Piatra din casă“.

TEATRUL REGINA MARIA își începe activitatea la 3 Septembrie cu piesa lui Celso „Livada cu vișine“.

TEATRUL MIC, trecut sub conducerea d-nei Tantzî Cuiava-Barozzi și a d-lui Mișu Fotino va deschide stagiunea între 5—9 Septembrie.

Piesa de deschidere n'a fost încă fixată. Va fi aleasă dintre cele trei piese cari se repetă actualmente : „Fracul“ de Gabriel Diegelv ; „Le Pouce a l'oreille“ de Georges Feydeau și „Mitică Popescu“, comedie de d. Camil Petrescu.

TEATRUL FANTASIO instalat în fosta sală a teatrului Alhambra va începe la 9 Septembrie cu „Maimuța care vorbește“ piesă în 3 acte de Rene Fauchois.

În primele roluri vor apare d-ra Leny Caler, și d-nii I. Iancovescu, și E. Rosen.

REDACTIONALE

În numărul viitor vom publica un fragment din piesa de teatru „Frământări“, de d-l Mișca Ștefănescu, prima premieră originală a Naționalului, în noua Stagiune.

Redactor PERPESSICIUS